

Elevens deltagande på idrott- och hälsalektioner

- En kvalitativ studie av lärare som undervisar
på gymnasienivå

Eveline Kjetselberg & Linn Essving

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete avancerad nivå 91:2019

Ämneslärare gymnasienivå: 2015–2020

Handledare: Sandra Jederud

Examinator: Suzanne Lundvall

Student participation in physical education lessons

- A qualitative study of teachers at a high school
level

Eveline Kjetselberg & Linn Essving

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT
AND HEALTH SCIENCES
Bachelor's degree on Advanced Level 91:2019
Teacher Education Program: 2015–2020
Supervisor: Sandra Jederud
Examiner: Suzanne Lundvall

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att ta reda på vad gymnasielärare inom ämnet idrott och hälsa har för uppfattning gällande gymnasieelevers frånvaro och icke-deltagande på idrott- och hälsalektioner samt vad de tror att det kan finnas för orsaker till att elever inte alltid deltar. I studien ska det även undersökas vad lärarna har för strategier för att öka elevernas delaktighet och minska frånvaro. Utifrån syftet skapades frågeställningar för att besvara studiens syfte.

- Vad har lärare inom ämnet idrott och hälsa för uppfattning kring orsaker till att elever på gymnasiet inte är med och deltar på idrottslektionerna?
- Vad har lärare inom ämnet idrott och hälsa för uppfattning kring orsaker till att elever på gymnasiet är frånvarande från idrottslektionerna?
- Vilka strategier använder lärare inom ämnet idrott och hälsa på gymnasiet för att motverka frånvaro och icke-deltagande på idrottslektionerna?

Metod

I studien användes ett kvalitativt tillvägagångssätt där sex intervjuer genomfördes, detta efter att ett bekvämlighets- samt snöbollsurval använts. Informanterna var lärare som arbetade på gymnasieskolor inom Stockholmsområdet och undervisade inom ämnet idrott och hälsa. Intervjuerna var semistrukturerade. Bourdieus teori användes för att analysera lärarnas uppfattning gällande elevernas frånvaro och icke-deltagande.

Resultat

De vanligaste orsakerna för icke-deltagande samt frånvaro visade sig bero på inre och yttre faktorer. De inre faktorerna var bristande motivation, brist på trygghet och tidigare erfarenheter. De yttre faktorerna var social omgivning och förutsättningar. Lärarnas strategier för att motverka detta var bland annat att skapa relationer med eleverna, skapa bättre förutsättningar samt utföra praktiska lösningar på problemet.

Slutsats

Det som undersöktes i denna studie visade sig vara ett problem på gymnasieskolorna. Lärarna arbetar aktivt med olika strategier för att motverka detta. Resultatet kan förstås utifrån elevernas upplevda habitus, kapital och vad som värderas inom idrott och hälsa som fält. Genom att uppmärksamma problemet och försöka motarbeta det kan förhoppningsvis närvaron på idrott- och hälsalektionerna öka och eleverna får en ökad chans till fysisk aktivitet och ett livslångt lärande.

Nyckelord: Skolk, icke-deltagande, frånvaro, fysisk aktivitet, idrott och hälsa, strategier

Abstract

Aim and research questions

The aim of the study is to find out what physical education teachers in high school perceive about pupils' absenteeism and non-participation in the subject of physical education. Also, what the teachers think the reasons might be for pupils not participating. Additionally, to search for what kind of strategies the teachers use to try to increase pupils' participation and reduce absenteeism. The research questions of the study were created based on the aim.

- What reasons do physical education teachers perceive there are for pupils not-participating in physical education lessons?
- What reasons do physical education teachers perceive there are for pupils who are absent from physical education lessons?
- What strategies do physical education teachers use in high school to prevent non-participation and absentees?

Method

A qualitative research method was used for the study and conducted with the help of six interviews, who was selected through convenience- and snowball sampling. The interview method was semi-structured. The participants were teachers who worked with physical education in high schools around Stockholm. In the study, Bourdieu's theory was used to analyze what teachers perceive about pupils' who were not-participating and were absent.

Results

Internal and external factors were the most common reasons for non-participation and absenteeism. The internal factors were lack of motivation, insecurity, and earlier experiences, and the external factors were the social environment and conditions. The teachers' strategies to prevent these factors were to create social relations with the pupils, create better conditions and, to create practical solutions to the problem.

Conclusion

This study determined that teachers could have problems with non-participation and absenteeism and that the teachers worked with different strategies to prevent this. The findings could be understood through students' experienced habitus, capital and what is valued in PE as a field. When acknowledging the problem and working to solve it, it can increase student participation, which means to give more pupils the chance to be physically active and to learn for life.

Keywords: Truancy, absenteeism, physical activity, physical education, strategies

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Skolk.....	1
1.3 Konsekvenser av skolk inom ämnet idrott och hälsa.....	2
1.4 Definitioner.....	3
2. Tidigare forskning.....	3
2.1 Effekter av deltagande på idrott- och hälsalektioner.....	3
2.2 Frånvaro och icke-deltagande.....	4
2.3 Orsaker till frånvaro.....	5
2.3.1 En trygg miljö.....	5
2.3.2 Aktiviteterna på idrott- och hälsalektioner.....	5
2.3.3 Förutsättningar för deltagande.....	6
2.4 Eventuella strategier för att motverka frånvaro.....	6
2.5 Teoretisk ramverk.....	7
2.5.1 Habitus.....	7
2.5.2 Fält.....	8
2.5.3 Kapital.....	9
3. Syfte och frågeställningar.....	10
3.1 Syfte.....	10
3.2 Frågeställningar.....	10
4. Metod.....	10
4.1 Metodval.....	10
4.2 Urval och deltagare.....	11
4.3 Tillvägagångssätt.....	12
4.4 Databearbetning.....	13
4.5 Tillförlitlighet.....	13
4.6 Etiska överväganden.....	14
5. Resultat och analys.....	15
5.1 Introduktion resultat.....	15
5.2 Problematiken på idrott- och hälsalektioner.....	15
5.3 Orsaker icke-deltagande.....	17
5.3.1 Inre faktorer.....	17

5.3.2 Yttre faktorer	20
5.4 Orsaker frånvaro.....	21
5.4.1 Inre faktorer.....	21
5.4.2 Yttre faktorer	23
5.5 Strategier för att motverka icke-deltagande	24
5.5.1 Relationer	25
5.5.2 Förutsättningar	26
5.5.3 Praktiska lösningar	27
5.6 Strategier för att motverka frånvaro	28
5.6.1 Relationer	29
5.6.2 Förutsättningar	29
5.6.3 Praktiska lösningar	31
5.7 Strategiernas realisering och utkomst	32
6. Diskussion	34
6.1 Resultatdiskussion.....	34
6.1.1 Orsaker	34
6.1.2 Strategier	37
6.2 Metoddiskussion.....	38
6.3 Slutsats	39
6.4 Vidare forskning.....	40
Käll- och litteraturförteckning.....	41

Bilaga 1 Litteratursökning

Bilaga 2 Informationsbrev

Bilaga 3 Samtyckesblankett

Bilaga 4 Intervjuguide

1. Introduktion

1.1 Bakgrund

Fysisk aktivitet är någonting som är livsviktigt för oss människor och något vi alla bör genomföra. Om vi rör på oss och är fysiskt aktiva kan risken för att drabbas av sjukdomar och hälsoproblem minska (Livsmedelsverket, 2019). Fysisk aktivitet kan innebära rörelse genom många olika aktiviteter, exempelvis friluftsliv, daglig motion i form av promenader, cykelturer för att transportera oss, dagliga aktiviteter i eller utanför hemmet samt all typ av träning (FYSS, 2011). Barn och ungdomar får dessutom ytterligare en möjlighet till att vara fysiskt aktiva i sin vardag och detta är under skoltid via ämnet idrott och hälsa. Dessa lektioner inom ämnet idrott och hälsa ska vara utformade och anpassade för att alla elever ska kunna vara med och delta samt utvecklas utifrån sina egna förutsättningar (Skolverket, 2011).

1.2 Skolk

I skolan erbjuds fysisk aktivitet genom idrott- och hälsalektioner men på dessa lektioner finns ett problem, vilket är att eleverna inte deltar, det vill säga att de väljer att skolka. Detta är även ett problem på andra lektioner i skolan och inte bara inom ämnet idrott och hälsa (Skolverket, 2014). Skolk är ett begrepp som definieras som att eleverna antingen aldrig deltar på lektionerna eller att eleverna ströskolkar det vill säga att de bara deltar ibland (Skolverket, 2014). Skolk är ett allmänt problem både i Sverige och i andra delar av världen (Claes, Hooghe, & Reeskens, 2009; Skolverket, 2014). I Sverige genomfördes en rapport gällande skolk för att kunna kartlägga problemet på gymnasieskolor. Rapporten genomfördes med enkäter på olika skolor och studien visade att ogiltig frånvaro har ökat från 2008 till 2012. Det visade sig dessutom finnas en stor skillnad mellan frånvaron i årskurs ett och två på gymnasiet, vilket var de årskurser som studien genomfördes på, där resultatet visade att frånvaro var som högst i årskurs ett (Skolverket, 2014).

Det finns olika faktorer som påverkar att elever inte deltar i undervisningen och väljer att skolka, vilket framkommer både i svenska studier och internationella studier. Tre av dem faktorer som framkommer är skolmiljö, familjerelaterade problem och skolrelaterade. Den första faktorn, skolmiljö, kan göra att elever skolkar på grund av att miljön gör att eleverna känner sig socialt utsatta (Bailey, 2005; Claes et al., 2009; Skolverket, 2014). Med social utsatthet menas att inte vara en del av gemenskapen eller vara socialt isolerad (Bailey, 2005). Det kan även innebära att det är dåliga förutsättningar på skolan såsom att skolan inte arbetar

för att motverka skolk tillräckligt. Det kan även höra ihop med skolan genom att relationerna mellan lärare och elever inte är bra vilket kan leda till att eleverna skolkar. Skolmiljön kan även vara otrygg vilket gör att eleverna inte vill vistas där. Den andra faktorn är familjerelaterade problem som kan vara att föräldrarna inte involverar sig i elevens utbildning, låga inkomster och alkohol eller drogmissbruk. Den sista faktorn kan vara skolrelaterad då prestationskrav från eleven själv blir för stort och de då hellre väljer att vara frånvarande. Dessutom kan det ha att göra med att eleven själv känner låg motivation till studierna eller är stressad av skolan och väljer att skolka från lektionerna för att hinna studera (Claes et al., 2009; Skolverket, 2014).

1.3 Konsekvenser av skolk inom ämnet idrott och hälsa

Att inte delta på idrott- och hälsalektionerna, kan som tidigare nämnts, generera i flera problem både i ung ålder och i vuxen ålder (Bailey, 2005). Skolk är associerat med flera problem inom skolan, allt från betygsproblem till problem senare i livet. Dessa problem går även att koppla ihop med riskbeteenden (Centeio, Duncan-Cance, Barcelona, & Castelli, 2018; Ramberg, Brolin Låftman, Fransson, & Modin, 2018). De risker som kan förekomma som en konsekvens av skolk är drogmissbruk, social isolation och brott (Claes et al., 2009).

Lektionerna inom idrott- och hälsa är viktiga för eleverna då detta, som tidigare nämnts, är ett tillfälle för eleverna att få en daglig dos av fysisk aktivitet. I barndomen kan olika sjukdomar grundas men genom att delta på idrott- och hälsalektioner får eleverna möjligheten att lära sig om hälsa och få hjälp i framtida livet med att undvika till exempel hjärtsjukdomar, fetma, diabetes, och benskörhet (Bailey, 2005). Eleverna som skolkar mycket eller inte deltar på idrott- och hälsalektionerna kan dessutom hamna efter i undervisningen vilken kan resultera i en lägre förmåga inom ämnet. Detta i sin tur kan resultera i att eleverna inte vill gå på idrott- och hälsalektionerna på grund av att de då känner att de har hamnat efter i undervisningen (Claes et al., 2009). I vissa fall finns det elever som inte deltar på grund av de uppfattar sig ha en lägre förmåga från början vilket gör att de inte känner sig bekväma på lektionerna (Bailey, 2005). Om eleverna skolkar får de inte en regelbundenhet i sin idrott- och hälsa undervisning och möjligheterna att utveckla sin fysiska förmåga i skolan minskar (Gontarev & Kalac, 2017).

Att engagera sig i fysisk aktivitet har visat sig skapa många positiva effekter kroppsligt, men också mentalt då fysisk aktivitet kan vara positivt för elevernas kognitiva förmåga att prestera

under skoltid (Centeio et al., 2018). Att delta på idrott- och hälsalektionerna innebär att eleverna ökar cirkulationen i kroppen och får därmed ett ökat blodflöde till hjärnan. Detta leder i sin tur till att eleverna får en ökad endorfinnivå samt att de kan känna sig mindre stressade. Under idrotten får eleverna även öva på sin samarbetsförmåga och att utveckla sin fysiska förmåga, vilket kan göra att de känner en större samhörighet i samhället och skolan (Taras, 2005). Att eleverna deltar är inte bara viktigt för dem själva, utan även för lärarna. Om eleverna har regelbunden närvaro på lektionerna blir det lättare för lärarna att planera lektionernas innehåll då de vet hur många som kommer att delta på lektionen (Gontarev & Kalac, 2017).

1.4 Definitioner

Skolk är enligt Skolverket (2014) ett övergripande begrepp vilket definieras som att eleverna är frånvarande eller att eleverna deltar ibland. I denna studie kommer dock två andra begrepp att användas för att definiera och problematisera det som studien ämnar till. Första begreppet är frånvaro/frånvarande vilket innebär att eleverna inte är närvarande på lektionen. Det andra begrepp är icke-deltagande vilket innebär att eleverna är på plats men inte deltar alls i undervisningen.

2. Tidigare forskning

2.1 Effekter av deltagande på idrott- och hälsalektioner

Det finns flera olika anledningar till varför elever borde delta på idrott- och hälsalektionerna. Några av dessa anledningar är den fysiska hälsan, det kognitiva tänkandet och den mentala hälsan. Dessutom kan eleverna med hjälp av rörelse utveckla förståelse för sin kropp och hur den fungerar (Bailey, 2005).

Ämnet idrott och hälsa syftar till att eleverna ska få möjlighet att vara fysiskt aktiva samt att utveckla en allsidig rörelseförmåga och skapa ett ökat intresse för fysisk aktivitet.

Undervisningen i idrott och hälsa ska även ge eleverna kunskap kring vad som påverkar deras fysiska förmåga och hälsa samt vad de kan göra för att påverka dessa genom hela deras liv. Eleverna ska även erhålla kunskap och färdigheter inom idrott och hälsa då det kan vara en tillgång och medföra positiva effekter, både för eleven och dess livslånga lärande samt för samhället (Skolverket, 2011). En ny timplan fastslogs 2019 för idrott och hälsa i grundskolan vilket ökade timantalet för undervisningen. En ny timplan genomfördes för att Skolverket och regeringen ansåg att det var av yttersta vikt att eleverna får röra på sig mer samt att ge mer

utvecklade kunskaper i ämnet idrott och hälsa. Av dessa timmar är 20 av 100 lagda i mellanstadiet och 80 av 100 lagda i högstadiet, detta för att ge eleverna mer tid inom ämnet idrott och hälsa (Skolverket, 2019). Det finns alltså många positiva effekter av att vara fysiskt aktiv och delta på idrott- och hälsalektionerna (Bailey, 2005; Skolverket, 2011).

2.2 Frånvaro och icke-deltagande

Frånvaro och icke-deltagande är något som förekommer i Sverige och även internationellt i skolan. Frånvaro har visats vara speciellt hög på idrott- och hälsalektioner och det finns studier som har undersökt hur stort frånvaroantalet är (Gontarev & Kalac, 2017; Skolinspektionen, 2010; Skolinspektionen, 2018). En internationell studie genomfördes på en gymnasieskola i Nordmakedonien där syftet var att ta reda på hur frånvaron såg ut på idrott- och hälsalektioner. Enkäter användes som metod och de innehöll fem frågor som 149 elever fick svara på, varav 138 svarade (Gontarev & Kalac, 2017). Dessutom gjordes det en studie i Sverige för att se hur närvaron såg ut på idrott- och hälsalektionerna där de undersöktes i årskurs sju till nio i 64 kommuner (Skolinspektionen, 2010). Resultat visade i Nordmakedonien att flickor i högre utsträckningar var frånvarande än vad pojkar var. Dessutom svarade flickorna i högre andel att de oftare var frånvarande från alla lektioner än vad pojkarna var (Gontarev & Kalac, 2017). I Skolinspektionens studie (2010) upptäcktes det att av de 304 lektionerna som de deltog på var det på en fjärdedel där alla eleverna närvarade. Dessutom visade det sig att vid var tionde lektion var 30 till 50 procent av eleverna frånvarande utan att läraren kände till anledningen eller att eleverna var på plats och närvarade men inte deltog på något av lektionsinnehållet.

Svensk idrottsforskning (Bråkenhielm, 2008) har också genomfört och publicerat en studie som rör elevers frånvaro från idrott- och hälsalektioner, men i denna studie har de valt att fokusera på antalet elever som inte blir godkända inom ämnet. I studien spårades elever som riskerade att inte bli godkända i ämnet idrott och hälsa och erbjöds skolläkarkontakt för undersökning och samtal kring vad det kunde finnas för orsaker bakom detta. Studien genomfördes på elever som gick i årskurs åtta i grundskolan samt årskurs ett på gymnasiet. I årskurs åtta fanns det 257 av 4800 elever och i årskurs ett på gymnasiet fanns det 306 av 4726 elever som riskerade att inte bli godkända. I studien framkom det att elevernas icke godkända betyg och närvaro skiljde sig mellan de olika programmen på gymnasiet. Det var vanligast bland de eleverna som studerade på handelsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet att de inte uppnådde betyget godkänt i ämnet idrott och hälsa. Bland de elever som inte blev

godkända i ämnet var det mer förekommande att eleverna började röka alternativt rökte mer, ökade sitt alkoholintag, skolkade samt trivdes sämre i skolan än hos de elever som uppnådde ett godkänt betyg inom idrott och hälsa (Bråkenhielm, 2008).

2.3 Orsaker till frånvaro

2.3.1 En trygg miljö

Studier visar olika orsaker som kan påverka att elever inte är närvarande på idrott- och hälsalektioner. I de flesta studier var skolmiljön viktig för eleverna i och med att de skulle trivas och känna sig trygga med både lärare och kamrater (Bråkenhielm, 2008; Gontarev & Kalac, 2017; Olafson, 2002; Skolinspektionen, 2018). En av dessa studier hade som syfte att undersöka vad flickor hade för orsaker till frånvaro från idrott- och hälsalektionerna. Studien genomfördes genom intervjuer med flickor som var frånvarande från idrott- och hälsalektioner och gick i årskurs sju och nio på två skolor i Kanada. Resultatet visade att det fanns många olika orsaker till att flickorna inte närvarade. Den orsaken som dominerade var att de inte ville visa upp sig i olika övningar och på det sättet undvika klasskamraternas elaka kommentarer (Olafson, 2002). Gontarev och Kalac (2017) att det fanns några få elever som inte gick till lektionerna på grund av att läraren gjorde dem obekväma, det vill säga att de var rädda för lärarna, medan det i Olafsons (2002) studie visade sig att eleverna var rädda för sina klasskamrater. Detta sågs även i Skolinspektionens (2018) studie där det skickades ut en enkät till lärare och elever från 100 slumpmässigt utvalda skolenheter i årskurs sju till nio, tillsammans med observationer i deltagande skolor. De orsaker som framkom i denna studie till varför eleverna inte deltog regelbundet var för att miljön där undervisningen skedde inte kändes tillräckligt trygg och gjorde att eleverna inte kände sig bekväma nog att delta. Dessutom har det visat sig att en del tyckte att det var jobbigt att bli röd och svettig på kroppen och i ansiktet vilket gjorde att det blev mer pinsamt att delta (Olafson, 2002).

2.3.2 Aktiviteterna på idrott- och hälsalektioner

Andra orsaker som gjorde att eleverna inte ville delta var lärares val av aktiviteter och lärandemiljön (Skolinspektionen, 2018). I andra studier framkom liknande resultat vilket syftade till att läraren inte var tillräckligt engagerad enligt eleverna. Det som noterades var att elever inte ville gå till idrotten på grund av brist på intresse från läraren, vilket gjorde att eleverna inte tyckte det var roligt och givande att gå dit. Dessutom valde några elever att frånvara från idrott- och hälsalektionerna då de var monotona och själva innehållet i

lektionerna inte var bra (Gontarev & Kalac, 2017). Dessutom var innehållet repeterande och samma lektioner återkom ofta. Vissa elever tyckte även att det var för utmanande aktiviteter som gjorde att de inte vågade gå till idrotten då det var för jobbigt och då de var rädda att göra bort sig eller inte klara av aktiviteten (Olafson, 2002). Dessutom sågs det i Gontarev och Kalac (2017) att eleverna var rädda för skador och vågade på grund av den orsaken inte komma till idrotten.

2.3.3 Förutsättningar för deltagande

Ytterligare orsaker som visade sig påverka elevernas frånvaro från idrotten var de olika förhållningsätt och förutsättningar som skapats på skolenheterna. Studier har visat att elevernas deltagande påverkades av de förutsättningar skolan skapats. I studien (Bråkenhielm, 2008) upptäcktes det att eleverna deltog i mindre uträkning på idrott- och hälsalektioner om idrottshallen låg en bit ifrån skolan. En annan orsak, sågs också i studien, som berörde och påverkade elevernas närvaro var vid vilken tid på dagen idrottslektionen skulle äga rum. Att idrottslektionen var placerad i början eller i slutet av dagen visade sig också vara en orsak till elevens frånvaro. En annan anledning var för att skolorna inte tillät eleverna att delta om de inte hade med sig idrottskläder (Skolinspektionen, 2018). Dessutom har en av de största anledningar att eleverna inte ville delta visat sig vara att de inte ville ha på sig utrustning och kläder som är anpassade för idrott (Gontarev & Kalac, 2017). Andra förutsättningar som skolor satt upp som gör att eleverna inte vill delta är att vissa skolor har duschtvång, det vill säga att eleverna ska duscha efter idrotten vilket många inte vill, vilket i sin tur leder till att eleverna inte deltar på idrott- och hälsalektionerna (Bråkenhielm, 2008).

2.4 Eventuella strategier för att motverka frånvaro

Det finns många olika studier som belyser problemet med att elever inte är med och deltar på idrott- och hälsalektioner samt vilka orsaker det finns till detta (Bråkenhielm, 2008; Gontarev & Kalac, 2017; Olafson, 2002; Skolinspektionen, 2018). Något som inte framkommer i dessa studier i lika stor utsträckning som orsakerna, är vilka lösningar det finns på problemet eller vilka strategier som kan användas för att motverka det. Det finns dock exempel på strategier som kan motverka några av problemen som kan leda till att eleverna är frånvarande.

I Olafsons (2002) studie föreslogs det en eventuell lösning till att vissa elever upplever redovisningar som ett ångestfyllt moment, och det var att låta eleverna redovisa i mindre grupper. Andra mer övertäckande strategier som är föreslagna och som ska gälla i alla ämnen,

är att ett bra bemötande av lärarna till eleverna är viktigt. Det är även viktigt att det sker ett samarbete mellan lärare och elever samt att läraren även är lyhörd då det kan leda till en förståelse för eleven och dess behov. Ytterligare en faktor som är viktig är att ha engagerade lärare och föräldrar. Föräldrarna kan behöva vara med och stötta eleven på de sätt de kan, för att eleven ska klara av skolan. Det kan även vara viktigt att det känns meningsfullt för eleven att gå till skolan. För att få det att kännas meningsfullt kan det vara viktigt att eleven är på rätt gymnasieprogram som passar just den personen (Skolverket, 2014).

I Skolinspektionens granskningar (2010; 2018) har eleverna uttryckt, samt Skolinspektionen observerat och reflekterat över, att lärarna inte alltid tydliggör vad målet och syftet med lektionen är. Detta kan göra det svårt för eleverna att veta vad de förväntas uppnå eller genomföra under lektioner samt veta vad deras kunskaper och prestationer ska bedömas mot. En strategi är då att tydliggöra mål och syfte och även påpeka när eleverna har nått ett bra resultat (Skolverket, 2014).

2.5 Teoretisk ramverk

För att analysera och diskutera resultatet i denna studie kommer Pierre Bourdieus teori om fält, habitus och kapital att användas. Bourdieus teorier har använts av både studenter och forskare för att förstå världen omkring oss och hur vi uppfattar idrott och fysisk aktivitet. Bourdieus teori kommer användas för att se resultat och diskussion genom andra glasögon för att förstå varför saker är som de är (Hunter, Smith, & Emerald, 2015).

2.5.1 Habitus

I samhället framkommer sociala strukturer som också finns inskrivna hos varje enskild individ. En person uppfattar, förstår och värderar sin omgivning utifrån dessa strukturer som exempelvis kan vara samhällets klass-, köns-, ålders-, ras-, eller utbildningsstruktur och skapar sig en mental eller kognitiv förmåga utifrån detta. Med habitus menas att en persons tidigare erfarenheter och livshändelser kommer att påverka individens framtida beslut och perceptioner. Med detta menas exempelvis att händelser under en individs barndom kommer att vara varaktiga och bestå under hela dennes liv. Bourdieu menar att habitus är någonting som påverkar alla människor och deras beslut samt beteenden men är ingenting som vi kan styra med vilja, utan det sker och påverkar oss omedvetet (Miegel & Johansson, 2002). Habitus kan också kopplas till de normer som finns i samhället och vad som anses vara rätt eller fel. Hunter et al. (2015) tar upp detta som ett exempel då de kopplar ihop vad som anses

kvinnligt och manligt inom idrott kopplat till habitus. Olika uppfattningar kan skapas utifrån vad som anses vara kvinnligt eller manligt inom dans, utövandet av sporter, hur vi kastar en boll eller hur vi går och rör på oss. Dessa normer kan också uppfattas olika beroende på i vilken situation individen befinner sig.

Ett exempel som ovanstående författare tar upp är att hur en manlig person går och rör sig, kan anses vara kvinnligt och feminint utifrån samhällets normer. Vissa personers habitus i en vardaglig miljö kan uppfattas helt annorlunda i en annan situation. Personen som tas upp i exemplet utövar balett och i den miljön applåderas den manliga utövaren för sitt framträdande istället för att dömas på ett negativt sätt som han fick uppleva i det vardagliga samhället. Alla personer påverkas, tar beslut och har ett tankesätt kring vad som anses vara rätt eller fel utifrån deras habitus. Alla individer har sin egen habitus, dock tenderar två individer som har liknande socioekonomisk status eller som kommer från samma sociala skikt att ha likartade habitus (Miegel & Johansson, 2002). Detta kan påverka det som nämns ovan med att olika beteenden eller utföranden kan vara mer okej i vissa situationer eller med en viss typ av människor än i andra (Hunter et al., 2015).

2.5.2 Fält

Ett annat begrepp som används i Bourdieus teori är fält vilket används för att beskriva det sociala samhället (Miegel & Johansson, 2002). Fält finns i olika nivåer och är i hierarkisk ordning med varandra (Hunter et al., 2015) och i dessa fält innehar individer olika positioner (Miegel & Johansson, 2002). Fält kan ses som olika strukturerade rum och i dessa rum finns det olika positioner och beroende på var en sak är positionerad, har den olika egenskaper. Dessa egenskaper har ingenting att göra med den personen som intar dem (Bourdieu, 1992). Alla dessa fält har sina egna strukturer som regler, kategorier, intressen och sätt att vara på (Hunter et al., 2015). Fältets struktur bestäms av hur relationerna i fältet är just då, samt hur dynamiken är. Dynamiken i fältet förändras hela tiden beroende på hur relationerna mellan positionerna förändras (Miegel & Johansson, 2002). Personen är i olika fält varje dag och beroende på var de är ser deras fält annorlunda ut (Hunter et al., 2015). Grupper och individer skapar de här fälten tillsammans och dessa fält kan vara till exempel inom vetenskap, litteratur och skola. Dessa fält är något som påverkar individen och hur den beter sig, samt är någonting som kan förändras under tidens gång och även påverka hur en individ beter sig i grupper (Hunter et al., 2015). Varje fält har, när de undersöks, sina egna egenskaper som är typiska för just det fältet och när dessa kunskaper utvecklas, förändras även den allmänna

kunskapen om fältet. Med detta innebär det bland annat hur fältet styrs och vilka intryck som tas in (Bourdieu, 1992). Dessa fält påverkas av saker som konflikter, resurser, struliga situationer men även att bibehålla de resurser som fältet erbjuder (Hunter et al., 2015).

I en idrott- och hälsa miljö kan dessa fält bestå av rektorer, lärarutbildarna, kursplan, lärarna, extra personal, eleverna och även föräldrarna. Föräldrarna kan påverka genom att deras erfarenheter och förutfattade meningar kring ämnet idrott- och hälsa kan påverka deras barn. Detta påverkar idrott- och hälsalektionerna genom att varje person har en position som innebär någon form av maktposition och en social position kopplad till detta. Dessa två faktorer bestämmer hur mycket påverkan denna person har och vad den kan göra med sin position (Hunter et al., 2015). Beroende på vilket fält du tillhör kan du få olika förmåner och få det lättare genom status och makt, ett exempel på detta är att en rektor har högre inflytande än en student (Miegel & Johansson, 2002).

2.5.3 Kapital

I Bourdieus teori används även kapital vilket är vad du har med dig, vad du kan och vad du har lärt dig. De kapital som finns är ekonomiskt, socialt och kulturellt (Hunter et al., 2015). Fälten fylls med personen som har olika kapital med sig vilket gör att människor delas in sig i olika grupper. Vad individer har för materiella ting och för sociala tillgångar utgör vad de hamnar i relation med andra i sociala sammanhang (Carlhed, 2011). Det sociala kapitalet innebär relationer, tillhörande och kontakter med folk i andra fält. Relationer kan exempelvis innebära relationer med familj och skolkamrater. Det sociala kapitalet är alltså ett kontaktnät med de personer du har kring dig inom alla olika fälten (Hunter et al., 2015). Det som menas med det kulturella kapitalet är den utbildning och kunskap du har. Detta kan en person få till exempel beroende på vilka böcker som lästs samt vilka kurser eller utbildningar personen har gått. I det kulturella kapitalet ingår även det fysiska kapitalet vilket berör bland annat en persons utseende och kapacitet gällande fysisk aktivitet. Exempel på detta är en persons form och vikt samt kroppens fysiska förmåga. Ekonomiskt kapital innebär att ha pengar och ha en bra ekonomi dessutom ha koll på ekonomins spelregler (Hunter et al., 2015).

Alla dessa kapital sammanfattas i ett symboliskt tillstånd vilket innebär att när de andra kapitalen blir formade och satta i ett fält skapas en persons identitet, till exempel en persons livsstil. Ett kapital blir symboliskt när det erkänns av andra inom samma fält (Hunter et al., 2015).

Bourdieu's teori kommer att användas för att analysera uppfattningen som lärarna har kring elevernas icke-deltagande samt frånvaro. Förhoppningsvis kan deras uppfattning förstås utifrån hur elevers habitus och kapital värderas inom idrott och hälsa som fält.

3. Syfte och frågeställningar

3.1 Syfte

Syftet med den här studien är att ta reda på vad gymnasielärare inom ämnet idrott och hälsa har för uppfattning gällande gymnasieelevers frånvaro och icke-deltagande på idrott- och hälsalektioner samt vad de tror att det kan finnas för orsaker till att alla elever inte alltid deltar. I studien ska det även undersökas vad lärarna har för strategier för att öka elevernas delaktighet och minska frånvaro. Utifrån syftet skapades frågeställningar för att besvara studiens syfte.

3.2 Frågeställningar

- Vad har lärare inom ämnet idrott och hälsa för uppfattning kring orsaker till att elever på gymnasiet inte är med och deltar på idrottslektionerna?
- Vad har lärare inom ämnet idrott och hälsa för uppfattning kring orsaker till att elever på gymnasiet är frånvarande från idrottslektionerna?
- Vilka strategier använder lärare inom ämnet idrott och hälsa på gymnasiet för att motverka frånvaro och icke-deltagande på idrottslektionerna?

4. Metod

4.1 Metodval

Den här studien utgick ifrån ett kvalitativt tillvägagångssätt då de frågeställningar som skulle besvaras krävde utvecklade svar. Frågeställningarna syftade också till att få svar på vad lärare inom idrott och hälsa hade för uppfattningar, känslor och erfarenheter kring ämnet som studien berörde, vilket den kvalitativa metoden kunde bidra till (Hassmén & Hassmén, 2008). Det kvalitativa tillvägagångssättet som användes i studien var intervjuer, detta för att få nyanserade beskrivningar samt fördjupad information som utgick från olika aspekter. Ytterligare en anledning till att just intervjuer valdes som metod är för att genom att använda sig av detta tillvägagångssätt kunde ämnet förstås och förklaras utifrån lärarnas egna perspektiv och erfarenheter (Kvale & Brinkman, 2014). Intervjuerna syftade även till att skapa en förståelse av lärarnas egenskaper och uppfattning kring ämnet vilket gjorde att

frågorna strukturerades med låg grad. Låg grad av strukturering innebar semistrukturerade intervjuer, med detta menades att frågor med teman ställdes som lärarna kunde svara fritt på, men även att det fanns uppföljningsfrågor som intervjuaren kunde följa upp med om det behövdes (Patel & Davidson, 2019). Intervjuerna utgick och genomfördes utifrån en intervjuguide och hade ett induktivt arbetssätt. Detta innebar att studien och intervjuerna genomfördes utan förutfattade meningar och att den inte styrdes utifrån en teori (Hassmén & Hassmén, 2008).

4.2 Urval och deltagare

Urvalet och deltagarna bestod av legitimerade lärare inom ämnet idrott och hälsa. Lärarna skulle även ha undervisat på gymnasiet inom ämnet idrott och hälsa, detta för att deltagarna i studien skulle vara jämförbara och vara på liknande utgångspunkt vid intervjun (Trost, 2010). Det fanns inga kriterier för ålder på lärarna eller hur länge de skulle undervisat på gymnasiet.

Tillvägagångssättet för studiens urval var att lärare i olika delar av Stockholmsområdet kontaktades via mejl, detta för att öka sannolikheten för svar. Totalt kontaktades 60 lärare varav nio svarade. Av dessa nio personer var det tre som valde att inte delta i studien, detta på grund av att två hade tidsbrist och en var sjukskriven. Då svarsfrekvensen var låg valdes de sex lärare som svarade att de kunde delta ut och det var också dessa som var med och genomförde studien. Urvalet till denna studie valdes alltså ut genom ett bekvämlighetsurval då de som svarade att de ville delta, fick vara med i studien. Deltagarna rekryterades också genom ett snöbollsurval då vissa deltagare som blev intervjuade gav exempel på andra lärare som kunde kontaktas då de passade in på studiens krav på deltagare (Hassmén & Hassmén, 2008). Urvalet av deltagare påverkades av tidsaspekten men även av vad som uppskattades skulle räcka för att få in tillräckligt med information till studien. Ett antal på sex intervjuer genomfördes då svarsfrekvensen inte var högre och i och med detta bestämdes det även för att vara ett lagom antal deltagare för denna studie. Enligt Trost (2010) kan i studier där fler intervjuer genomförs, generera i att materialet blir för stort och innebära att det blir för svårt att hantera och analysera. Fokuset på intervjuerna i denna studie blev därför inställt på färre men mer väl utförda och längre.

Alla lärare som deltog i studien undervisade under studiens gång på gymnasieskolor inom Stockholmsområdet. Totalt intervjuades tre kvinnliga lärare och tre manliga lärare. Lärarnas kön var dock ingenting som beaktades eller påverkade resultatet, analysen eller diskussionen,

utan detta skedde slumpmässigt utifrån studiens bekvämlighets- och snöbollsurval. Lärarna presenterades och benämndes under studiens gång numrerade med nummer från ett till sex.

Tabell 1. Information om lärarna i studien.

Namn	Antal år undervisat	Antal skolor
Lärare 1	1,5 år	2
Lärare 2	19 år	5
Lärare 3	10 år (2år ledig)	2
Lärare 4	14 år	2
Lärare 5	1,5 år	2
Lärare 6	30 år	7

4.3 Tillvägagångssätt

Innan själva studien startade genomfördes en pilotstudie med en lärare som undervisade i ämnet idrott och hälsa. Efter att pilotstudien var genomförd kontaktades lärare som undervisade på skolor i Stockholmsområdet via mejl. Deras mejladresser hittades med hjälp av skolornas hemsidor där det också framkom vilka idrottslärare som arbetade på respektive skola. Mejllet innehöll studiens informationsbrev där de blev informerade om vad studien innebar samt vad de skulle ha för rättigheter om de valde att delta. Om lärarna ville delta i studien bestämdes en tid och plats för när intervjun kunde genomföras.

Varje intervju genomfördes med en lärare i taget i ett stängt rum där endast läraren och där två intervjuledare var på plats varav ena ledde intervjun. Väl på plats fick läraren ta del av samtyckesblanketten samt fylla i den innan intervjun startade. Intervjuerna spelades in med hjälp av två mobiltelefoner och utgick från samt genomfördes med hjälp av intervjuguiden. Intervjuguiden bestod av sju huvudfrågor där varje fråga hade eventuella uppföljningsfrågor som kunde ställas om behovet fanns för att få ut mer av intervjun (Kvale & Brinkman, 2014).

Totalt genomfördes sex intervjuer vid olika tillfällen där läraren intervjuades i ett stängt rum utan distraktioner. Intervjuerna tog mellan 21.08 minuter och 36.57 minuter att genomföra och medellängden på intervjuerna var 28 minuter.

4.4 Databearbetning

Intervjuerna spelades in med hjälp av mobiltelefoner och lyssnades sedan av för att transkriberas. Transkriberingen innebar att varje ord som sagts vid intervjuerna skrevs ner för att sedan kunna analyseras. Varje person färgkodades och intervjuerna skrevs sedan ut på färgat papper för att kunna sorteras och kategoriseras. Då studien utgick från ett induktivt arbetssätt söktes det som ansågs vara relevant för studien och dess syfte. Detta klipptes sedan ut och då varje person hade en egen färg på pappret var det tydligt vem av lärarna som hade sagt vad. Materialet lästes sedan igenom ytterligare en gång och när det som var relevant för studien hade belysts blev data kodad i teman och sedan kategoriserade i kategorier. Temana skapades utifrån frågeställningarna studien ämnade att besvara och kategorierna skapades utifrån lärarnas svar. Det teman som framkom i orsaker var inre och yttre faktorer, och inom strategier var relationer, förutsättningar och praktiska lösningar. All data kodades och för att belysa tematiseringen och kategoriseringen plockades citat från intervjuerna ut. Utifrån frågeställningarna om orsaker och strategier skapades teman som sedan blev rubriker där resultatet slutligen presenterades i text.

4.5 Tillförlitlighet

Inom kvantitativ forskning brukar begreppen validitet och reliabilitet förekomma. Detta används även i kvalitativ forskning men benämns på ett annat sätt (Patel & Davidson, 2019). I kvalitativ forskning syftar reliabilitet istället till pålitlighet, dess upprepbarhet och tillförlitlighet (Hassmén & Hassmén, 2008). För att öka dessa faktorer i denna studie användes en intervjuguide som också bifogades för att andra skulle kunna läsa, samt använda den. För att öka tillförligheten var det dessutom viktigt att omständigheterna var så lika som möjligt vid intervjuerna, exempelvis att de skedde i ett stängt rum med bara läraren och två intervjuledare (Patel & Davidson, 2019). Det som kunde göra tillförlitlighet lägre var att människor hela tiden förändras och skapar olika uppfattning om olika situationer. Det finns ingenting som säger att ett svar hade vart likadant hos en person vid två olika tillfällen. Detta behöver dock inte vara negativt utan kan betyda att de fångar in olika tankar vid olika tillfällen (Patel & Davidson, 2019; Trost, 2010). Eftersom det dock är noggrant beskrivit hur denna studies tillvägagångssätt såg ut kan forskare göra stabilitetsundersökningar och undersöka reliabilitet i studien (Hassmén & Hassmén, 2008).

Validitet i kvalitativ forskning syftar på trovärdighet, pålitlighet, överförbarhet och stabilitet (Hassmén & Hassmén, 2008; Patel & Davidson, 2019). Trovärdigheten ökade då studien genererade tillräckligt med data för att besvara studiens syfte och fick den tid den behövde.

Innan studien genomfördes en pilotstudie som skulle öka tillförlitligheten då eventuella förändringar på intervjufrågorna kunde justeras innan själva studien skulle genomföras. I pilotstudien kunde det också framkomma om frågorna i intervjuguiden syftade till att besvara de frågeställningarna studien ville uppfylla, vilket i sin tur också ökade studiens tillförlitlighet (Troost, 2010).

4.6 Etiska överväganden

Studien följde Vetenskapsrådets (2018) forskningsetiska principer, vilket var informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. För att uppfylla informationskravet fick deltagarna ta del av ett informationsbrev innan de valde att medverka i studien. Informationsbrevet innehöll information om studien, syftet och även deras rättigheter som deltagare. Rättigheterna deltagarna hade var att de kunde avsluta studien när de ville, att deras deltagande och all information de delgav var anonymt samt att de kunde begära att få ut och ta del av studiens material. Informationsbrevet innehöll även kontaktuppgifter till de som var ansvariga för studien samt information kring att de kunde kontakta dessa vid eventuella frågor eller funderingar.

Studien uppfyllde även samtyckeskravet (Vetenskapsrådet, 2018), detta genom att deltagarna fick ta del av en samtyckesblankett som de sedan också fyllde i. Samtyckesblanketten innehöll en kort sammanfattning kring studiens utförande och upplägg samt deltagarnas rättigheter. Denna blankett fick varje deltagare ta del av samt skriva under innan själva intervjuerna genomfördes.

För att uppnå konfidentialitetskravet blev deltagarna informerade om att de var anonyma i studien och att all data hanterades konfidentiellt samt att den data som framställdes endast skulle användas för att besvara studiens syfte. Anonymiteten verkliggjordes till exempel genom att deras riktiga namn byttes ut till nummer och att skolornas namn de arbetade på inte nämndes i studien. De fick också information kring att materialet skulle raderas när studien var avrapporterad. Nyttjandekravet i denna studie innebar att materialet som samlades in bara skulle användas till att besvara studiens syfte. Personuppgifter lämnades inte ut eller användes i annat syfte och påverkade inte den berörde (Vetenskapsrådet, 2018).

5. Resultat och analys

5.1 Introduktion resultat

I studien har det undersökts vilka orsaker som leder till icke-deltagande och frånvaro från lektioner samt vilka strategier lärarna använder för att motverka detta och för att få eleverna att delta. Resultaten från detta presenteras nedan med hjälp av de teman och kategorier som framtagits. Dessutom kommer Bourdieus teori användas för att analysera vad informanterna upplever och beskriver. Först presenteras det att det som undersöktes i studien var ett problem hos informanterna.

5.2 Problematiken på idrott- och hälsalektioner

I studien framkom det att informanterna ser på det som undersökts som ett problem med deras yrke, dessutom ”så jag skulle säga att det är högre antal elever som kommer hit till idrotten och som inte deltar än det är elever som är frånvarande och inte dyker upp alls” (Lärare 1). En annan lärare uttryckte problematiken på detta sätt:

Jag tycker det här är en jätteviktig fråga ni tar upp och alla berörs mer eller mindre beroende på vilken skola man är på, vilket typ av klass man har. Men jag tror alla idrottslärare har mött det, elever som inte kan vara med, både dom som inte kommer dit och även dom som inte är med på lektionerna. (Lärare 3)

Alla lärare som blev intervjuade nämnde att problematiken fanns men att det kunde uppenbaras på olika sätt. Flera lärare sa att det blev negativt för eleven eftersom de inte hade visat upp sina kunskaper vilket krävs för att få ett betyg ”ja ett problem är det absolut eftersom den eleven inte alls kan visa vad den kan och få ett betyg överhuvudtaget om den inte deltar, så det är klart att det är ett problem” (Lärare 6). Det som också framkom är att läraren får mer att göra för att försöka få eleverna att delta och måste lägga tid på dem istället för de som deltar.

Det svar som var mest förekommande när frågan om lärarna uppfattat frånvaro och icke-deltagande som ett problem, var att det kunde påverka deras planering. Om många elever missade lektionen ”då blir det att jag har ett uppsamlingsheat nästa lektion så då skjuts allting” (Lärare 3), vilket innebär att istället för att göra en progression nästa lektion så blir det en uppsamlingslektion för att alla ska hamna på samma nivå. Det kunde även vara ett problem när viktiga moment skulle startas upp och hälften av klassen inte var delaktiga. Dessutom kunde det påverka genom exempelvis att lagspel inte kunde genomföras ”ni kan tänka er då det var ju inte kul när man skulle planera och genomföra när jag knappt fick ihop

lag” (Lärare 2). Vad som också diskuterades av lärarna var att nackdelen med för lite folk gör att vissa aktiviteter blir för jobbiga, till exempel lagspel där de egentligen ska finnas avbytare och att flera ska vara på planen. Det informanterna även nämnde var att när elever inte dök upp kunde det påverka de andra eleverna ”då kan dom påverkas av att lektionen blir mer rörig, eller att lektionen är inte lika väl planerad eller vad de nu kan vara liksom” (Lärare 5). Några av informanterna nämnde att det blev extra mycket jobb för dem för att de alltid måste vara beredda på att färre dyker upp. De måste då också hjälpa de elever som missat något moment att komplettera det en annan gång och ibland även vara beredda på att ändra planeringen på stående fot.

Informanterna förklarade även att de har uppmärksammat en skillnad på elevers frånvaro och icke-deltagande beroende på vilket program de läser på gymnasiet:

Jag undervisar i alla program och bara där i samma årskull men på olika program ser man skillnad. Det tror jag har lite med normer att göra men även om vi får tar det generellt sätt i teknikklasserna så är majoriteten killar medan i vård och omsorg är majoriteten tjejer. Jag säger inte att killar är mer aktiva än tjejer men jag tror ändå att det påverkar någonting, att det blir lite det här grupptrucks varianten. (Lärare 1)

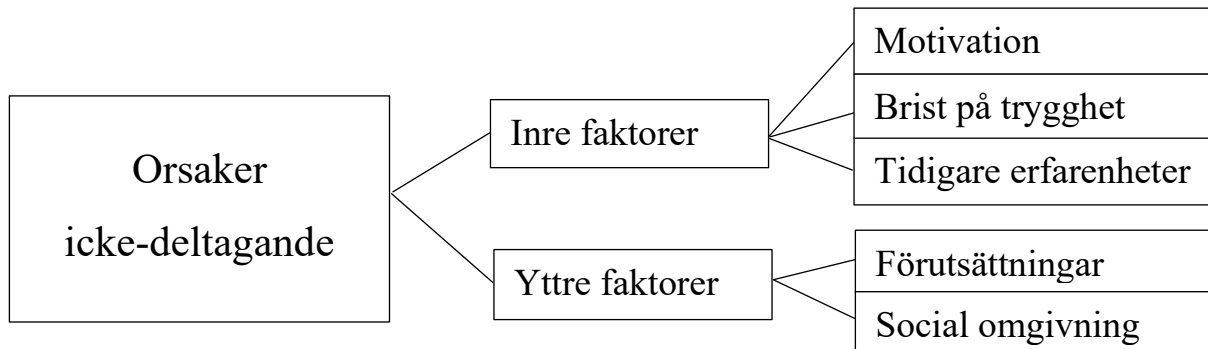
Skillnad mellan olika skolor tas också upp som en faktor till hur många elever som är närvarande och deltar på idrott- och hälsa undervisningen. En informant hade upplevt att problemet var större på den förra skolan läraren undervisade på än den nuvarande ”nu råkar det kanske va så i och med att den här skolan är lite idrotts den drar till sig idrottsintresserade elever. Så det är tacksamt att vara idrottslärare på den här skolan” (Lärare 2). En annan pratar om att det kan bero på vilka elever som sökt dit och vilken ambitionsnivå de har:

Jag har vart på en skola där det vart extremt hög meritvärden, och där var det väldigt få som inte deltog. För att där upplevde jag en ganska hög betygshets dom här eleverna vill ju ha A i alla ämnen. Sen har jag varit på en skola som en mera kommunal gymnasieskola där det inte är dom höga intagningspoängen, en ganska standard skola och där finns det såklart elever som inte vill delta på idrottsundervisningen. (Lärare 3)

Enligt Bourdieus teori och begreppet habitus kan individer som har delade erfarenheter samt kommer från samma sociala skikt ha likartade habitus (Miegel & Johansson, 2002). Elever som läser samma program på gymnasiet kan alltså kopplas ihop till detta och ge en eventuell förklaring till det som lärarna uppmärksammat med att det kan skilja sig mellan de olika programmen.

5.3 Orsaker icke-deltagande

Under intervjuerna framkom det många olika orsaker till varför eleverna inte var med och deltog på idrott- och hälsalektionerna. Dessa orsaker har delats in i två olika teman, vilket är inre- och yttre faktorer. Inre- och yttre faktorer är en uppdelning som sammanfattar de olika anledningarna till att eleverna inte deltar eller är frånvarande. För att förstå samt försöka förklara varför lärarna har dessa uppfattningar har Bourdieus teori använts. De teman som skapats har också delats in i mindre kategorier och beskrivs nedan.

Figur 1. Orsaker icke-deltagande.

5.3.1 Inre faktorer

Detta tema är indelat i tre olika kategorier vilket är motivation, brist på trygghet och tidigare erfarenheter. Det första kategorin, motivation, kan visa sig genom:

Skulle dom på tandläkartid så var det alltid på idrotten, på gympan. Jag ska iväg på gympan, jaha varför ska du iväg på gympan och inte matten. Nä nä hon blir skitarg. Mhm okej tror du ja blir glad eller.
(Lärare 2)

Motivation visade sig kunde vara låg genom att majoriteten av informanterna uppgav att eleverna uttryckte att de inte, pallar, orkar och tycker inte att är kul, och lärarna benämner det som att de är slöa och lata (Lärarna 2, 4, & 5). Lärare 2 beskrev även att eleverna glömmar kläder och då med flit för att slippa vara med vilket lärare konfronterar. När Lärare 2 frågar sina elever varför de inte deltar kan hen få ursäkter som att eleverna är krassliga i halsen eller småsjuka. Men det finns de som var helt ärliga och sa att de inte tycker ämnet är kul.

Den låga motivationen uttrycks av lärarna (2, 3, & 5) att den även kan visa sig genom att eleverna inte vill utveckla sina rörelse kvalitéer eller idrotta överhuvudtaget. Lärare 3 uttrycker också att ”jag tror också att det är dom som är idrottsaktiva på fritiden som väljer att vara med. Dom som inte är med i idrottsorganisation det är oftast dom som inte är med” vilket är

att elever som är motiverad att röra sig på fritiden är oftast mer med på idrotten än de som inte är med. Detta sa även Lärare 5 att det är ”många som inte idrottar på fritiden och det påverkar sen här också”. I Bourdieus teori diskuteras olika fält där människor kan delta i olika grupper och även påverkas av dem (Hunter et al., 2015). Detta är ett exempel på lärarnas uppfattning om att elever påverkas av sina fält utanför skolan som gör att eleverna motiveras till att delta på idrott- och hälsalektionerna i skolan. Jämfört med de som inte upplevt ett fält av idrottsaktiviteter utanför skolan med aktiviteter som, enligt Lärarna 3 och 5, kan göra att flera elever deltar på idrott- och hälsalektionerna

Den andra kategorin, brist på trygghet, beskrev informanterna som ett problem som kunde visa sig på olika sätt i samband med idrott- och hälsalektionerna. De förklarar bland annat att ”... dåligt självförtroende och självkänsla kan påverka” (Lärare 1) samt att ”många har prestationsångest, man är väldigt orolig för vad andra ska tycka om en och hur man ser ut och hur man rör sig och man är orolig att bli skrattad åt” (Lärare 4). Lärare 6 håller med:

En del har kroppsproblem och tycker att det är att det är jobbigt att röra sig inför andra, inte bara visa sig för de får ju ha hur mycket kläder de vill på idrottslektionerna, men att röra sig inför andra. (Lärare 6)

Det framkom att tryggheten i klassen har en påverkan på elevernas deltagande ”min uppfattning är att mycket påverkas av miljön, att det beror på hur gruppen ser ut och vilken sammansättning de har” (Lärare 5). Lärare 1 nämner att ”men det är väl också det här, skapa förståelse, skapa meningsfullheten för eleverna, så dom förstår varför det är viktigt att vara på idrottslektionerna eller på idrott och hälsan liksom”. Att ha ett lågt fysiskt kapital kan innebära att den kroppsliga förmågan att utföra aktiviteter är lägre och det blir svårare för individen att delta (Hunter et al., 2015) vilket kan påverka en elevs självkänsla och självförtroende enligt informanterna. Med det menas att eleverna kanske känner att de inte har tillräckligt med fysiskt kapital för att delta på idrott- och hälsalektionerna och är rädda för att skämma ut sig.

En annan bidragande faktor till att eleverna inte ville vara med och delta på idrottslektionerna, som också berör brist på trygghet, är momentet när eleverna ska byta om och behöver visa sig inför andra. Flera informanter förklarade att de har upplevt att detta kan vara ett stort problem hos gymnasieelever överlag, men att det också kan finnas tillfällen där elever inte vet vilken könstillhörighet de har:

Jag hade två elever som höll på att byta kön. Det var två tjejer som kände sig som killar och i den processen är ju det här med att byta om inför andra extra känsligt och kan uppfattas som väldigt jobbigt. (Lärare 4)

Lärare 2 har uppmärksammat att temat på lektionerna och aktiviteten som ska genomföras också kan påverka elevers delaktighet:

Det finns elever som har ångest för vissa moment och är något de inte vill göra. De kan vara med på vissa moment i full fart och i andra kan de vägra, till exempel redskapsgymnastik, det kan framkalla ångest och sådär. (Lärare 2)

Informanterna nämner också att de upplevt att eleverna har en oro kring vad andra ska tycka om dem samt att de ska bli dömda eller utskrattade. Enligt Bourdieu och begreppet habitus påverkas alla människor av vad de tidigare upplevt samt tar beslut och skapar ett beteende utifrån detta (Miegel & Johansson, 2002). Informanterna upplever att elever som upplever den oron och otryggheten kring idrott och hälsa kan därför påverkats av tidigare erfarenheter, vilket är habitus.

Den tredje kategorin handlar om tidigare erfarenheter som eleverna har tagit med sig. Dessa tidigare erfarenheter kommer då från grundskolan ”jag tänker dom som inte vill vara med på idrotten det är dom som inte ville vara med på grundskolan heller” (Lärare 3). Lärare 1 uttryckte det som att ”jag tror att det är mycket det som påverkar, inte egentligen vad som händer här utan vad man har med sig i ryggsäcken”. Erfarenheter som att vissa moment är otäcka till exempel gymnastik, orientering och dans kan dessutom påverka (Lärare 1).

Något som eleverna också kan ha stött på som gör att de inte vill delta är att undervisning i grundskolan liknar idrottsrörelse för mycket och lektionerna har handlat mycket om att testa olika aktiviteter istället för att jobba med ämnet som ett kunskapsämne (Lärare 3). Lärare 6 uttryckte de som att det kan vara ett problem med läraren. Informanten hade upplevt att eleverna hade erfarenheter från grundskolan med en lärare som bara favoriserade killarna. I Bourdieus teori diskuteras det att tidigare erfarenheter kan påverka människor i deras framtid. I dessa exempel som informanterna pratar om upplever dem att eleverna har tidigare negativa erfarenheter från idrott- och hälsalektionerna vilket påverkar deras perceptioner av lektionerna nu vilket stämmer överens med Bourdieus teori (Miegel & Johansson, 2002).

5.3.2 Yttre faktorer

Det andra temat är yttre faktorer som påverkar elevers icke-deltagande och dessa är indelade i två kategorier vilket är förutsättningar och social omgivning. Den första kategorin är förutsättningar vilket kan innebära lokaler. Lärare 2 uttrycker det som att eleverna inte vill delta för lokalerna är dåliga. Lärare 2 berättade om en skola hen hade jobbat på ” ... med en jätteliten sal som man var tvungen att dela av mellan två klasser ... ”. Att ha liten lokal kan innebära att det blir svårt för lärare att bedöma eleverna då de inte får den platsen att röra sig på som de behöver. Om det inte finns flera olika platser att vara på såsom fotbollsplan eller gym kan det göra att eleverna inte vill delta (Lärare 1, 2 & 6). En annan lokal som är viktigt är omklädningsrummen. Lärare 4 uttryckte att det är en viktig förutsättning att det finns omklädningsrum för dem som vill byta om ensamma och om det inte finns det kanske eleverna väljer att inte delta i undervisningen. Dessutom ett problem med små idrottshallar är att eleverna kunde uppfatta omgivningen som stökig ”det är jobbigt när det är mycket folk runt omkring som far runt och bollar som far runt och så. Att det är en stökig miljö” (Lärare 6).

Den andra kategorin är den sociala omgivningen som också var en bidragande faktor som kunde påverka elevernas deltagande på idrott- och hälsalektionerna. Bland annat framkom det att andra elevers negativa uppmärksamhet kunde få elever att inte vilja delta:

Och också försöka få bort det som tyvärr är vanligt förekommande, att man får skit om man är dålig från andra i klassen. Både med gester och med ord. Att man himlar med ögonen eller suckar eller säger att vi inte vill ha den där sopan i vårt lag. Det finns ju olika grader fortfarande tyvärr på gymnasiet av att man behandlar andra så illa och då är det inte så konstigt att de inte vill delta. Det försöker jag verkligen motverka och visa att det där är verkligen inte okej. (Lärare 6)

Det som framkommer här är vad eleverna har för socialt kapital med sig det vill säga hur de möter sina klasskompisar i omgivningen och vilket kapital det har. Denna otrygga miljö som beskrivs kan visa på att eleverna inte har ett starkt kapital av det sociala till varandra. Kopplat till Bourdieus teori kan det verka som att relationerna mellan skolkamraterna inte var starka i och med att eleverna gör varandra otrygga i sammanhanget (Carlhed, 2011; Hunter et al., 2015).

Lärare 4 styrker också detta då hen har upplevt att elever är oroliga och rädda för att vara med och delta eller genomföra vissa aktiviteter då de kan bli utskrattade av sina klasskompisar. En

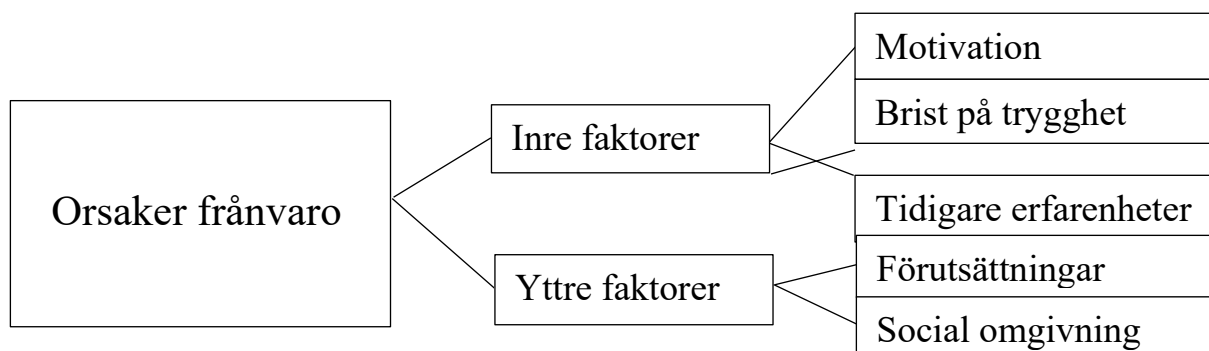
annan yttre faktor som påverkade elevens deltagande kunde vara lärarens attityd och bemötande av eleverna:

Vad jag har för typ av attityd, om jag alltid kommer in och är lite överdrivet klämcheck, det måste man ju vara för att då peppa dom, till skillnad från om jag kommer in och tycker också att fy fan det här är så jäkla tråkigt, då är det klart att de också tycker att det är tråkigt. (Lärare 1)

Det sociala kapitalet kan dock jobbas upp och bli starkare genom att skapa en god relation enligt Bourdieus teori (Hunter et al., 2015) och i detta fall mellan lärare och elever vilket kan stärka gruppen. Om lärarna, som det beskrivs ovan av Lärare 1, visar en positiv attityd och försöker bygga en bra stämning, skulle det kunna göra att de sociala kapitalen stärkas.

5.4 Orsaker frånvaro

Under intervjuerna framkom det många olika orsaker till varför eleverna är frånvarande från idrott- och hälsalektionerna. Dessa orsaker har delats in i två olika teman, vilket är inre- och yttre faktorer. Temana har också delats in i mindre kategorier och beskrivs nedan.

Figur 2. Orsaker frånvaro.

5.4.1 Inre faktorer

Inre faktorer som kan påverka elevens frånvaro involverar tre kategorier, dessa är motivation, brist på trygghet och tidigare erfarenheter. Utöver dessa kategorier framkom det även i intervjuerna att elever som är frånvarande från idrott- och hälsalektionerna oftast är de som även är frånvarande från andra lektioner och ämnen ”mm, det är två kategorier, rent generellt är det en kategori elever som skolkar mycket överhuvudtaget och som har dålig närvaro inom alla ämnen och då är ju idrotten också en sån” (Lärare 4). Detta kan enligt informanten bero på olika orsaker ”... hon eller han kan ha stora problem överhuvudtaget med att komma till skolan, det kan vara en hemmasittare där psykiska problem ligger bakom någonting mentalt som låser sig” (Lärare 2).

Den första kategorin som ska redovisas är motivation. Lärare 3 berättade att motivationen kunde vara lägre för vissa elever i detta ämne än i något annat ämne. Det vill säga att eleverna valde att vara frånvarande från idrott- och hälsalektionerna för att hellre gå på extra kurser för att få in poäng där. En annan orsak som förekom är att eleverna inte känner sig tillräckligt motiverade för att de inte förstår meningen eller syftet med kursen ”man förstå kanske inte meningen med de” (Lärare 5). Det som även förekommer i den här kategorin, är att eleverna som inte är aktiva på fritiden är även inte aktiva på idrott- och hälsalektionerna enligt Lärare 3.

En annan orsak som förekom var psykisk ohälsa vilket kunde vara en faktor till att eleverna är frånvarande från idrott- och hälsalektionerna. Då kunde de handla om att eleverna har fått en läsning som gör att de inte kan delta på lektionen (Lärare 2). Lärare 1 påpekar att de som är kontinuerlig frånvarande kan vara ”... på grund av mycket annat i sådant fall men psykisk ohälsa framför allt”. Även andra faktorer som neuropsykiatriska funktionsvariationer kan påverka att de inte kan delta, till exempel om de har en begränsning vilket gör att de inte kan byta byggnad till där idrott- och hälsa lektionen är.

Den andra kategorin inom inre faktorer som kan orsaka att eleverna är frånvarande från idrott- och hälsalektionerna är brist på trygghet. Med detta menas det bland annat att informanterna hade uppfattat liknande problematik som beskrevs ovan under orsaker till icke-deltagande och att eleverna antagligen känner denna otrygghet på grund av deras habitus. Exempelvis nämnde informanterna att bristen på trygghet kunde framkomma när eleverna skulle byta om till idrott- och hälsalektionerna samt att de kände sig otrygga med att röra sig inför andra även påverka att eleverna var helt frånvarande från idrotten:

Att man tycker att det är obehagligt att byta om med andra och visa sig i omklädningsrummet, den situationen om att andra ska få se ens kropp, hela den biten att det känns obehagligt. Det tror jag kan påverka att eleverna då väljer att inte komma alls. (Lärare 4)

Det som berör elevers oro och ångest kring att behöva röra sig inför andra har Lärare 3 också uppmärksammat och upplevt:

Många vill ju också, eller frågar om dom får gå på gymmet hemma, dom vill inte träna inför andra. Det var väl därför jag egentligen har som regel att vi har inte nån som tittar på utan vi har dom som är där, dom är med. Men en del vill inte träna inför andra, en del vill gå själva på gymmet. (Lärare 3)

En annan orsak som går att koppla till otrygghet som framkom i intervjuerna var att eleverna kan ha prestationsångest över idrotten. Lärare 1 förklarade det på det här sättet:

Jag tror att mycket handlar om självförtroende och kanske lite prestationsångest också att de på nått sätt känner att de inte kan klara av någonting och väljer då istället att inte dyka upp istället för att faktiskt komma hit och försöka. (Lärare 1)

En annan orsak som togs upp av några lärare är att de trodde att vissa elever hellre är frånvarande från idrottslektionerna än att förklara varför de inte vill vara med. Lärare 4 beskrev det som ”och sen är det dom som inte kommer alls .... då tycker de att det är jobbigt att sitta på sidan och hitta på massa ursäkter och så hela tiden så då stannar man hellre hemma istället” (Lärare 4).

Den tredje kategorin är tidigare erfarenheter vilket involverar bland annat erfarenheter från grundskolan ”en del har väldigt dålig erfarenhet med sig från tidigare skolgång så att de inte vill utsätta sig för det, så de kommer inte ens dit” (Lärare 6). Det kan också vara att eleverna har förutfattade meningar om idrott- och hälsa ämnet och vad det ska innebära vilket gör att de inte kommer till lektionerna (Lärare 3). Enligt Bourdieus teori kan det hänga ihop med varandra; en dålig erfarenhet från innan kan påverka ens beslut i framtiden (Miegel & Johansson, 2002). I detta fall beskriver informanterna att det verkar som att eleverna har vart med om något jobbigt i ett liknande sammanhang, har lärt sig av detta och vart rädda att det ska hända igen. Sen kan det vara de förutfattade meningar från hemmet som har påverkat eleven med eftersom ämnet har gått och blivit ett kunskapsämne vilket det inte var förut ”den här elevens föräldrar har sett ett annorlunda ämne och nu ser det ut på ett annat sätt” (Lärare 3).

5.4.2 Yttre faktorer

Det andra temat är yttre faktorer som påverkar elevers frånvaro från idrott- och hälsalektionerna och är indelade i två kategorier. Dessa är förutsättningar och social omgivning. Med den första kategorin, förutsättningar, innebär bland annat att idrotten oftast innebär att eleverna måste byta byggnad ” ... vissa elever kommer inte ens till idrottshallen för att det är en annan byggnad” (Lärare 3). Dessutom kan de handla om elevernas schema och upplägget för hur deras dagar ser ut:

Och om lektionerna ligger på morgonen eller eftermiddagen märker man att frånvaron är högre för då tänker eleverna att de kan gå hem och bara strunta i det där eller har de haft en håltimme innan en

lektion märker man också att frånvaron är högre. Och där kan man ju tänka på schemalagningen så har man vissa klasser där man vet av erfarenhet att där är det lite mindre motivation och så då är de dumt att deras lektioner ligger först eller sist eller så. (Lärare 4)

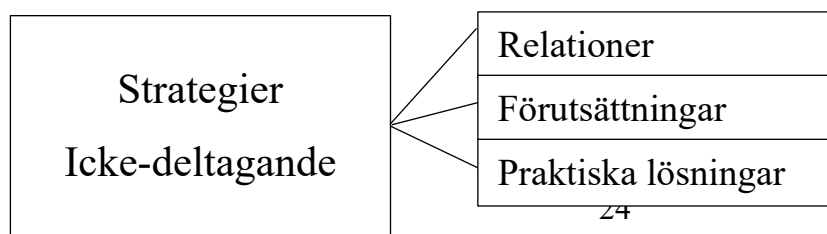
En annan yttre faktor som kan påverka elevers frånvaro när det kommer till förutsättningar är idrottshallarna och dess utformning tillsammans med elevers förutfattade meningar kring idrott och hälsa:

Dels ser idrottshallen ut på ett visst sätt, det är linjer i golvet, basketkorgarna sitter så här, så här kan man spela match, säger idrottshallen jag kliver in i .... och så har vi den här idrottshallen som signalerar att här man kan man spela matcher och det går till så här .... där kommer elevernas förväntat in, dom har en förväntat vad idrott ska vara från grundskolan. Så vi har idrottshallen, så har vi det vi ska säga och vad det här ska bli för någonting. Så jag tror att det finns en kultur som är lite svårt och tuff att ta sig igenom och det är det jag tror att jag försökt dom senaste åren, med hur ska jag få den här eleven att tänka att idrottsämnet inte bara är att spela basket, fotboll, handboll. Hur ska jag få de att förstå vad idrott och hälsa går ut på. Då får man dom klassiska hockeykillarna att här förväntar dom sig att spela en innebandymatch och dom blir jättefrustrerade, när det inte är det som sker. Medans dom som har vart stillasittande kanske får upp ögonen att det här vill jag vara med på. Så det blir en krock, du har ett elevklientel där förväntningarna är så olika. (Lärare 3)

Den andra kategorin är social omgivning. En faktor som kan påverka att eleven är frånvarande är att eleven har stökigt hemma eller en stökig tillvaro vilket påverkar deras skolgång, men på vilket sätt de kunde vara stökigt framgick inte (Lärare 6). Det som diskuteras i Bourdieus teori är att allt kapital du har med dig påverkar vad du gör och hur du är som människa. Faktorer som kan påverka elevernas frånvaro är vilket kapital det har i form av både ekonomisk, socialt och kulturellt (Hunter et al., 2015) vilket kan vara några av faktorer som kan påverka om eleverna är närvarande eller inte. Detta trodde Lärare 6 kunde vara anledning till att eleverna är frånvarande.

5.5 Strategier för att motverka icke-deltagande

I studien undersöktes vilka olika strategier som användes och hur lärarna arbetar med elever som är icke-deltagande på idrott- och hälsalektionerna. Strategierna har delats in i tre teman som är att skapa relationer, förutsättningar och praktiska lösningar.

Figur 3. Strategier för att motverka icke-deltagande.

5.5.1 Relationer

Det som förekom i studien när informanterna intervjuades var att många pratade om att skapa relationer på olika sätt ”relationsbygge, väldigt mycket relationsbygge. Skapa relationer med dom, få förståelse för dom” (Lärare 5). En del utav relationsbygge är att förklara för eleverna hur läraren bedömer dem. Detta kan göra att de förstår hur läraren tänker och utifrån detta får en bättre förståelse för ämnet idrott och hälsa och att de inte bara handlar om att prestera i exempelvis bollsport (Lärare 2). Det håller även Lärare 3 med om att de handlar inte bara om prestationen utan de handlar om hur du utför aktiviteten och att det inte är bara en repertoar av aktiviteter utan är ett kunskapsämne. Det som även diskuterades var att det var viktigt att få eleverna att förstå syftet med ämnet. Eleverna förstod inte alltid varför de skulle vara med på idrott- och hälsalektionerna ”få dom att förstå syftet med idrott och hälsa och få dom att förstå varför det är viktigt .... förstå vikten av vad som ska göras med ämnet idrott och hälsa i det långa loppet” (Lärare 3). Det som dessutom är viktigt är att läraren kan prata med eleven om hen riskerar att hamna efter i ämnet för att se om de tillsammans kan hitta en lösning. Efter detta berättar informanten att hen kontaktar elevens mentor samt hans föräldrar för att lösa problemet om det inte räcker med att bara prata med eleven (Lärare 2).

Dessutom i relationsbygge ingår det även att förstå eleverna och vad de är rädda för, vad de inte vill göra och att hitta olika lösningar tillsammans på problemen (Lärare 5 & 6). En strategi som en informant använder var att lära sig elevernas namn ”bara att lära sig ett namn så känner dom sig sedda, oj han kom ihåg mitt namn” (Lärare 2). Lärarna arbetar även med att berömma eleverna mycket och få dem att känna sig sedda ”jag pratar väldigt mycket med eleverna efter lektionerna och kan fråga: tja hur är läget? Det här gör jag för att jag tror det är viktigt att alla elever känner sig sedda” (Lärare 1). Eleverna ska känna att de kan prata med läraren:

Dom ska känna att dom kan vara ärliga varför dom inte är med och inte lämna en fake lapp mamma har skrivit eller att man har stukat foten, glömt kläder eller någonting. Utan att dom faktiskt vågar vara ärliga varför dom inte vill vara med på idrotten. (Lärare 3)

Bourdieu menar att en person omges och är delaktig inom olika fält. Fältets struktur bestäms av hur relationerna i fältet är just då samt hur dynamiken i en grupp eller ett fält är.

Dynamiken i fältet förändras hela tiden beroende på hur relationerna mellan positionerna och personerna förändras (Miegel & Johansson, 2002). Beroende på vilka fält eleven och läraren har verkar det integrera olika med varandra, som informanterna upplever att om de har en starkare relation med gruppen som gynnar det både eleven och läraren.

5.5.2 Förutsättningar

Alla informanterna pratade om att det är viktigt att skapa så bra förutsättningar som möjligt för eleverna för att öka deras intresse för idrotten och deras vilja att vara med och delta. Informanterna gav dock lite olika exempel på detta men de flesta var överens om att det är viktigt att nivå- och individanpassa lektionerna för att få så många som möjligt att vilja vara med. Informanterna nämnde också att det är viktigt att eleverna ska få vara med och bedömas utifrån deras egna förutsättningar:

Mycket försöker jag att tänka också att de ska vara med utifrån deras egna villkor, att det handlar liksom inte, jag räknar exempelvis inte som nu när vi är ute och har skridskovecka, att jag inte räknar med att alla ska kunna åka som konståkare eller som hockeyspelare utan för mig handlar det om, så länge jag kan se en skillnad från ett år till ett annat, då är jag jättenöjd .... Jag tycker att det är viktigt att många känner en trygghet och att de blir bedömda utifrån deras egna förutsättningar. (Lärare 1)

Att skapa en trygghet samt en trygg miljö var också en av de strategierna som informanterna använde sig av. Detta menade de kunde genomföras exempelvis genom att försöka skapa en trygghet i klassen samt arbeta med olika stationer där eleverna mest får fokusera på sig själva och därför inte lägga fokus på hur andras genomföranden ser ut ”då måste man måste skapa en trygghet väldigt snabbt eftersom idrotten är ett mer utsatt ämne än till exempel engelskan, svenskan eller matten ... ” (Lärare 1).

Ytterligare en strategi som informanterna använde sig av för att få fler elever att delta var att ha välplanerade lektioner samt låta eleverna ta del av terminsplaneringen i förväg. Detta gav enligt lärarna en trygghet hos eleverna då de kunde förbereda sig innan lektionen för det momentet som skulle genomföras:

Sen älskar elever struktur och planering, man lägger upp på dom portaler som finns på nätet, skolplattform, teams och sånt där. Så dom kan se vad som händer, vad vi gör vissa lektioner, vart vi ska vara, vad som förväntas av dom, ombytta till vissa kläder, eller att vi ska ha teorilektion .... Så dom vet vad som händer, det ger en trygghet i ämnet. (Lärare 2)

Lärare 5 nämnde att hen försöker skapa en glädje inom idrottsämnet samt gör sitt bästa för att få eleverna att tycka att ämnet idrott och hälsa är roligt. En annan informant förklarade också att som lärare kan försöka hitta elevernas yttre motivation om det inte drivs av någon inre motivation ”man får försöka hitta lite yttre motivation hos dom .... få förståelse för vad är dom intresserade av .... är dom här för att få betyg, är dom här för att CSN, bara för att få närvaro” (Lärare 5). Även lärarens attityd, personlighet samt sätt att bemöta eleverna framkom som en typ av en strategi för att öka elevens vilja att vara delaktiga på idrott- och lektionerna ”självklart också vad jag har för typ av attityd, om jag alltid kommer in och är lite överdrivet klämcheck, det måste man ju vara för att peppa dom” (Lärare 1) samt ”man måste vara varm och öppen, bjuda in och lägga på en väldigt basic nivå i början” (Lärare 2). För att skapa glädje hos eleverna och förstå deras motivation kan läraren fundera på vad eleverna har för kapital och vad eleverna har för sociala relationer. Informanterna diskuterar att de vill förstå elevernas motivation. Men beroende på vilka kapital eleverna har, allt från föräldrar till kompisar, påverkas elevens motivation olika. Det kan vara att eleverna har vänner som icke-deltar vid idrott- och hälsalektionerna eller kanske är det att föräldrarna har förväntningar på höga betyg vilket kan kopplas till Bourdieus teori genom alla människor påverkas av det kapital de har med sig (Hunter et al., 2015).

5.5.3 Praktiska lösningar

I studien föreslog många lärare alternativa aktiviteter eleverna kunde genomföra när de inte var deltagande på idrott- och hälsalektionerna. Informanterna uttryckte att de inte tillät de icke-deltagande eleverna att sitta bredvid och titta på de aktiva eleverna. Lärare 1 sa att eleverna inte får sitta vid sidan någonsin för att det gör idrott- och hälsalektionerna otrygga för de andra eleverna vilket det kan bli om ” ... folk ska sitta bredvid och hålla på med telefoner för då kan folk bli orolig och undrar om de filmar mig eller vad gör dom”. Det säger även Lärare 2 ” ... det är många som inte är med så skickar jag ut dom för jag vill inte ha en halv klass som sitter icke ombytt det sänder fel signaler till dom som är med och gör sitt bästa”. Lärare 4 säger att eleverna inte kan sitta och kolla på, speciellt vid känsliga moment som gymnastik, och det håller även fler lärare med om ”det beror på vilket moment eller vilken typ av förmågor man jobbar med. Om jag tar ett konkret exempelvis simning. Då tillåter jag inte eleven att sitta och titta” (Lärare 3). Detta säger även Lärare 5 ”vissa moment så har jag definitivt inte dom inne, till exempel vid dans och rörelse, simhallen, där har vi inte några elever som sitter bredvid och kollar på liksom”. Dessutom tror en informant att de kan

smitta av sig på de andra eleverna om några inte är delaktiga, därför skickar de iväg dem (Lärare 6).

Det finns flera olika strategier informanterna använder sig av när eleverna inte var delaktiga i undervisningen. En strategi är att eleverna är med fast de inte är ombytta ”det finns absolut tillfällen då eleverna som, där man har sagt det är okej att du är med fast du inte är ombytt liksom att man väljer att vara med absolut” (Lärare 5). Det säger även Lärare 6 att ”så ibland låter jag dom delta i sina vanliga kläder, för en del kan ju tycka att det är jobbigt att byta om”. Informanterna har även olika uppgifter som ersätter lektionen ”då om vi tar till exempel simning vi jobbar med livräddning och sådana saker, då kanske dom får läsa ett kapitel om det eller skriva om det” (Lärare 3). Det användes även genom att ”om eleverna har en teoretisk uppgift som de håller på med får de istället gå och göra det och sen komma tillbaka och visa mig det när lektionen är slut” (Lärare 1). En annan lärare sa:

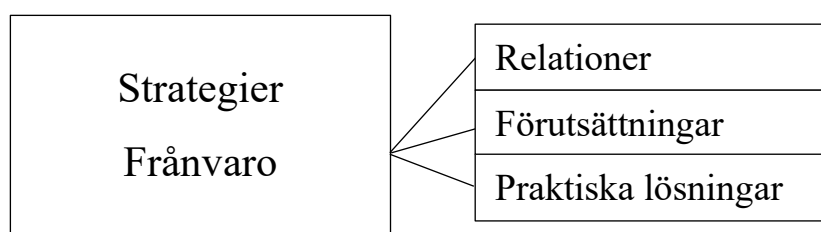
Men du kan vara med här idag för att jag behöver en som delar upp i lag till exempel eller sätta ut planen som ska vara si och så stor. På nåt sätt vara delaktiga i momenten vi håller på med just då rent liksom mentalt med och praktiskt med och hjälper till på nåt sätt. (Lärare 2)

Vanligt är även att eleverna får gå en promenad ”jag låter dom inte bara sitta vid sidan utan då får de gå på en promenad ... ” (Lärare 6) eller ”att de går till ett ställe, tar ett foto och sen kommer tillbaka för att visa mig det” (Lärare 1). Andra lösningar är att låta eleverna jobba på gymmet (Lärare 1) eller i andra lokaler där de känner sig trygga (Lärare 4). Ibland erbjuds även stöd idrott där eleverna får hjälp av en idrott- och hälsa lärare på bestämd tid och blir undervisad (Lärare 4).

Enligt Bourdieus teori om kapital (Hunter et al., 2015) har människor olika kulturellt kapital bland annat i form av utbildning. Informanterna har alla en utbildning till idrott- och hälsa lärare och genom denna har de förhoppningsvis fått ett kapital av utbildning och en eventuell praktik som kan användas för att hantera dessa praktiska lösningar.

5.6 Strategier för att motverka frånvaro

I studien undersöktes olika strategier och hur lärarna arbetar för att få elever som är frånvarande att vilja vara med på idrott- och hälsalektioner. Strategierna har delats in i tre teman vilket är skapa relationer, förutsättningar och praktiska lösningar.

Figur 4. Strategier för att motverka frånvaro.

5.6.1 Relationer

För att få eleverna att komma till lektioner överhuvudtaget använder lärarna olika strategier. En informant nämner att hen först försöker stämma av med klasskompisar om de vet varför eleven inte kommer (Lärare 2). En annan lärare pratar om att det bästa dock är att få en direkt kontakt med eleven ”nej, att träffa eleven, prata med eleven och försöka berättade om vad vi gör och hur det ser ut och vilka möjligheter det finns ... ” (Lärare 6). De försöker även skapa relationer och förstå varför eleven inte dyker upp. Informanterna föreslår att om eleven är i skolan går det att ta personlig kontakt och fråga hur det är, dessutom går det att möta eleven när de har exempelvis mentorstid och se om det går att prata en stund. Många av informanterna lyfter fram vikten av personlig kontakt och ”då får man försöka nysta upp och få fram varför de inte vill vara med ... (Lärare 4) och ”det kan ju vara problemet och då får man lirka och försöka ta kontakt med eleven vid andra tillfällen om det är bara i idrottsämnet” (Lärare 2). Relationsbygge är en byggsten i detta föreslår även Lärare 5 ”dom eleverna behöver förstå att man finns där för dom”. Det kan även vara bra att prata med eleven för att få chans att informera hur det går lösa problemet med att de inte deltar på idrott- och hälsalektionerna (Lärare 6).

En annan strategi var ” ... innan ens kursen startat på gymnasiet så gick hon och pratade med den klassen och gick och presentera sig” (Lärare 3). Genom detta fick eleverna ett ansikte på läraren innan de hade sin första idrott- och hälsa lektion. Det sa även flera lärare ”oftast räcker det med en gång att visa här är jag en människa. Inte bara ett namn eller en lärare” (Lärare 2). Genom dessa strategier bygga relationer med eleverna innan för att göra det tryggt.

Detta relationsbyggande som informanterna diskuterar går att sammankoppla med Bourdieu och personers omgivande fält (Miegel & Johansson, 2002). Ett fält kan byggas upp genom att skapa relationer och dessa fält byggs upp i hierarkisk ordning vilket gör att läraren blir en nivå över eleven i ett skolsammanhang (Hunter et al., 2015). Fälten påverkas genom människors val och deras handlingar.

5.6.2 Förutsättningar

Informanterna berättade att det är svårt att ha strategier för att få eleverna att vilja vara med och tycka att idrottsämnet är roligt om de inte ens är där. De ansåg dock att genom att skapa bra förutsättningar för eleverna och låta dem bli medvetna om detta kan chanserna att de i alla

fall kommer dit och närvarar öka. Med detta menade informanterna att det bland annat är viktigt att skapa en välkomnande miljö och att de elever som är frånvarande inte känner sig anklagade:

De som är frånvarande, man stöter ju på dom på skolgården, så då kan man ju fråga: varför har inte du dykt upp? Och så. Man försöker göra det på ett skämtsamt sätt så det inte blir att man skäller ut folk .... Att man inte blir arg och frågar argt varför personen inte har varit här, alltså att det inte blir anklagande. Om de känner att de kommer bli anklagade när de kommer till idrotten är det klart att de inte kommer komma dit. Men om man är typ: jag har saknat dig, så tror jag att man kan mjuka upp eleven litegrann. Om att man är lagom på eleverna tror jag är viktigt så man inte får motsatt effekt. Men att man uppmärksammar dom, att man visar att jag har märkt att de inte har varit där och att man bryr sig om dom. (Lärare 1)

Informanterna menade också att deras sätt att vara samt deras bemötande av eleverna kan påverka mycket ”också hur jag är i min stil, om jag är förlåtande eller barsk och hård, att man kan öka eller minska den här prestationsångest beroende på hur jag bemöter eleverna” (Lärare 4). Med en välkomnande miljö menade lärarna också att de förhoppningsvis kunde leda till att eleverna kunde föra en dialog med dem och på det sättet få reda på orsaken till varför eleven inte vill närvara ”men om jag har en välkomnande miljö och att de känner att de kan prata och ha en dialog med mig tror jag att de dyker upp” (Lärare 1).

Ytterligare en strategi som framkom under intervjuerna för att minska elevernas frånvaro var att låta eleverna vara delaktiga i planeringen av undervisningen. Dessutom att som lärare vara tydlig med målet och syftet med varje lektion ”göra syftet tydligt, det här ska vi göra på lektionen, det här ska ni lära er, eller hur ska vi göra eller hur dom tänker att vi ska göra för att uppnå det här och hur det bedöms” (Lärare 3).

En annan strategi och förutsättning som enligt lärarna kan skapa en trygghet hos eleverna och förhoppningsvis göra att de vill närvara på idrottslektionerna är att göra en noggrann terminsplanering. Vissa moment kan då förekomma i årskurs två då eleverna känner varandra bättre och en annan trygghet kan ha skapats i klassen:

Så att vissa aktiviteter som vi genomför när vi har idrott och hälsa såsom livräddning har jag lagt i årskurs två för då kanske jag får med mig flera än vad jag fick i ettan för det är en trygghetsfaktor. (Lärare 3)

Schemaläggning och planering är alltså ytterligare en strategi enligt lärarna för att motverka frånvaro från idrott- och hälsalektioner. Eftersom informanterna inte vet vad eleverna har för

tidigare erfarenheter får de arbeta med de strategier de anser kan fungera för att försöka få eleverna att närvara. Detta går att koppla till det Hunter et al. (2015) tar upp kring att de kapitalen som finns kan påverka eleverna genom det ekonomiska, till exempel att de inte har kläder till idrotten. Det sociala kapitalet kan innebära att eleven har lågt socialt kapital i klassen eller ingen relation med lärare. Det kan även ha att göra med att deras kulturella kapital det vill säga att de tycker att deras kunskaper i ämnet idrott och hälsa är för låga och därför inte vill delta. Informanterna beskriver att de inte vet vad eleverna har med sig från innan och får jobba med sina strategier för att försöka få eleverna delta och det blir att kapitalet påverkar hur mycket strategier lärarna måste använda och vad som kan fungera.

5.5.3 Praktiska lösningar

För att lyckas med sina strategier och för att motverka frånvaro använder informanterna sig ibland av praktiska lösningar. Vilken typ av strategi som används beror på om det endast gäller idrott- och hälsalektionerna eller om eleven är frånvarande från alla lektioner ”där är ju strategin väldigt basic liksom då kanske det inte ligger i mitt knä utan de ligger över hela verksamheten att dom sitter hemma” (Lärare 2). Det uttrycker även Lärare 5, om det är flera lektioner kanske det blir ett annat typ av problem ”men är det bara idrotten som dom är borta ifrån, då är det något som är idrottsrelaterat”. Om det bara gäller idrott- och hälsalektionerna har lärarna föreslagit att ”man kan kolla med deras mentorer ... ” (Lärare 2). Lärare 5 säger även att vid ett sådant tillfälle ”där måste vi ta in mentorer eller mentorn och försöka skapa relation via mentorn till eleven” (Lärare 5) vilket kan underlätta för idrott- och hälsa läraren att få kontakt. Alternativt kan mentorn kopplas in som tar kontakt med föräldrar som sen kontaktar idrott- och hälsa läraren ”ibland tar föräldrarna kontakt med mig då och då kör jag en direkt kommunikation med föräldrarna” (Lärare 2). En lärare nämnde att:

Jag kan kontakta mentor och få träffa eleven någon annanstans då än här i idrottshallen. Ett möte med eleven och mentor, eller eleven och kurator eller eleven och specialpedagogen och försöker luska fram om det är någon person på skolan som har bra kontakt med den här eleven och så försöker jag träffa eleven tillsammans med den personen då. Det är ofta en förutsättning för att få eleven att dyka upp över huvud taget för om bara jag ber om att få träffa eleven så kan det vara så att eleven inte dyker upp fast vi inte ens har träffats för att jag är en läskig idrottslärare. (Lärare 6)

Det finns även andra sätt att träffa eleven på ”om man har tid över kan man gå upp och hänga lite i skolan liksom. Så man ser dom i en annan miljö och att dom ser mig i en annan miljö” (Lärare 5).

Informanterna har i dessa situationer användning av sitt kulturella kapital (Hunter et al., 2015) vilket de utvecklat under deras idrott- och hälsa utbildning. Där kan de ha fått de verktyg som behövs för att lyckas hantera olika problematik samt förslag på tillvägagångssätt.

5.7 Strategiernas realisering och utkomst

Under intervjun ställdes en fråga till informanterna som berörde om de ansåg att deras strategier har fungerat och om de sett någon skillnad när de använts sig av dessa och om de fungerade enligt deras mening. De svaren som framkom var olika. Lärare 1, 2 och 4 svarade att de ansåg att deras strategier fungerar:

Med tanke på hur många vi faktiskt räddar varje år och om man ser på andelen elever som får betyg då det ändå är ett mått på hur mycket dom är med så har vi hög andel av det på vår skola och då tyder det ju på att vi har en bra plan och strategier. (Lärare 4)

Lärare 1 ansåg detta ”ja men det tycker jag. En elev var ju här som jag inte hade sett sen sommarlovet idag så någonting rätt måste jag ju ha gjort” och Lärare 2 svarade ”ja, jag tycker att de gör det. ja det är inte många elever som droppar av eller som inte kommer”.

Lärare 3, 5 och 6 svarade att de anser att deras strategier fungerar till och från. Lärare 5 ansåg att hen inte hade arbetat tillräckligt länge med dem för att vara säker på om det fungerade, men hen såg ändå någon form av förändring. Lärare 6 ansåg att det inte alltid går att nå fram och lyckas med alla elever då det kan vara andra faktorer som påverkar. Lärare 3 ansåg detta:

Både jag och nej att de fungerar. Jag tror att man fortfarande testat sig fram genom att laborera med olika klasser och kurser precis som när man gör med undervisningen att man utvecklar den. Precis så tror jag att jag gör med strategierna för att utveckla den till dom som inte är med. (Lärare 3)

Något som alla informanterna dock var överens om var att det finns positiva och negativa faktorer på deras skolenheter som påverkar deras förmåga att arbeta med dessa strategier och skapa vissa förutsättningar för eleverna. Några av de positiva faktorerna som framkom var att lärarna upplever att de har ett bra samarbete med de närmsta kollegorna samt att de vid vissa tillfällen har möten med skolledningen för att diskutera elevernas förutsättningar och idrottsundervisningen. Lärare 4 arbetar även på en skola som erbjuder stöd idrott för de elever som behöver, vilket upplevs som mycket positivt och en bra förutsättning för att eleverna ska kunna lyckas. Lärare 1 uttryckte det såhär:

Jag känner att jag får det stödet jag behöver från mina kollegor och från ledningen .... Vi har mycket uppföljningskonferenser och är det så att det är någon elev som har det lite tuffare träffas alla lärare och pratar om det. Vi har varje onsdag två timmar då lärare kan boka in möten eller om det är något specifik elev som man behöver prata om så samlas alla lärare. (Lärare 1)

Dessa positiva förutsättningar utgår från de olika hierarkiska fälten av rektorer, ledning och lärare och att det fungerar i harmoni med varandra (Hunter et al., 2015). Dessutom utgår de från att de går mot samma mål och har samma värderingar i det fält de skapar och att de som har mer maktpositioner utnyttjar dem för att göra gott och hjälpa lärarna. Tillsammans skapar de regler och utgångspunkter från sitt fält och detta beror på dynamiken i gruppen (Miegel & Johansson, 2002). Dessutom beror det på vilken skola lärarna jobbar på.

När informanterna försöker arbeta med sina strategier både för elever som är icke-deltagande och frånvarande stöter de ibland på olika problem. Ett problem som förekommer för dem är lokaler och schemaläggning vilket hämmar deras strategier med att kunna jobba med eleverna och få dem att känna sig trygga. Det kan vara att lärarna har bara ett tillfälle att boka en sal eller till exempel ishall ”kommer de då inte när vi har skridskor en gång per läsår då missar de väldigt mycket ... ” (Lärare 1). Tillgången till lokalerna kan påverka ”annars hade ju den personen kunnat vara i en annan lokal men är alla lokaler upptagna då går det inte” (Lärare 6). Vissa moment hinner lärarna inte jobba med så länge då det är begränsat med tid ”en dröm vore om man kunde köra just redskapsgymnastik jättelänge men det hinner man inte för det är så mycket som ska med i ämnet på så få timmar” (Lärare 2). Något som också kan påverkas av schemat är att lärarna inte hinner jobba med sina strategier ”om jag hade fått välja hade jag velat ha mycket mer tid för att prata enskilt med eleverna, vårt schema är väldigt fullspäckt så det kan vara att man har 10 minuter mellan lektionerna” (Lärare 1).

Ett annat problem som informanterna diskuterade var att synen på deras ämne från andra kollegors synvinkel kunde påverka deras lektioner ”så jag tror också det kan handla om vad gör vi på idrottslektionerna, för de förväntas av våra kollegor, tycker jag, och av våra elever att dom ska komma in och bli svettig då är det en bra lektion” (Lärare 3). Synen på ämnet diskuterade även av Lärare 6:

Det varierar också mellan de olika programmen. Det är mycket personfråga tror jag. Vem som är enhetschef på det programmet och vad den har för kunskaper och egna uppfattningar kring idrottsämnet. Det kan vara så att den personen tycker att det där behöver man väl inte göra. Eller att de

inte förstå varför vi har obligatoriska moment som alla faktiskt måste genomföra för att få godkänt utan bara tycker att idrott är väl inte så viktigt, det där kan du väl hoppa över. (Lärare 6)

I Bourdieus teori (Hunter et al., 2015; Miegel & Johansson, 2002) diskuteras fält vilket kan realiseras i en skolmiljö där lärarna har olika fält och deras ämne har olika status utifrån dessa fält. Det som uppmärksammades av lärarna är att deras kollegor ser ämnet idrott och hälsa som ett fält med lägre status det vill säga längre ner i hierarkin. Detta får lärarna inom idrott- och hälsa arbeta emot eftersom de vill ha sitt ämne på samma hierarkiska nivå som resterande lärare på skolorna och att deras elever ska se på ämnet med likvärdiga status som till exempel matematiken.

6. Diskussion

6.1 Resultatdiskussion

Studien syftade till att undersöka vad lärare på gymnasiet inom idrott- och hälsa har för uppfattning gällande gymnasieelevers frånvaro och icke-deltagande på idrott- och hälsalektionerna samt vad de tror att det kan finnas för orsaker till att alla elever inte alltid deltar. Studien berörde också vad lärarna har för strategier för att öka elevernas delaktighet och minska frånvaro.

6.1.1 Orsaker

Resultaten som framkom under studien visade att de främsta orsakerna till att elever inte är med och deltar, alternativt är frånvarande från idrott- och hälsalektionerna kan delas in i yttre och inre faktorer. De inre faktorerna som framkom var brist på motivation, brist på trygghet bland eleverna och de olika momenten inom idrott och hälsa samt att deras tidigare erfarenheter påverkar eleverna och deras agerande. Detta stärks av samt går att koppla ihop med tidigare forskning där liknande orsaker framkommit (Bråkenhielm, 2008; Gontarev & Kalac, 2017; Olafson, 2002; Skolinspektionen, 2018).

I denna studie var en av orsakerna till icke-deltagande och frånvaro på idrott- och hälsalektionerna brist på motivation. Hos de elever som var närvarande men inte deltog förklarade lärarna att det bland annat kunde bero på att de inte ville vara med och delta på grund av att de inte tyckte att det var roligt, eller som lärarna uttryckte det, att eleverna kunde vara "lata och slöa". Motivationen kring att komma ihåg att ta med sig idrottskläder samt byta om till de var också låg och det visade sig i vissa fall vara en orsak till icke-deltagande. Detta

stärks också av tidigare forskning (Gontarev & Kalac, 2017) där det visade sig vara detsamma, vilket var att eleverna inte ville delta för att de inte ville ha på sig utrustning och kläder som var anpassade för idrott.

De elever som var helt frånvarande från idrottslektionerna kunde enligt informanterna bero på att eleverna inte förstod syftet med ämnet idrott och hälsa. Det kunde också bero på psykisk ohälsa bland eleverna samt att de har problem, antingen i hemmet eller i skolan överlag. En annan orsak som framkom var att eleverna i vissa fall hade en högre motivation i andra ämnen och prioriterade därför bort idrott och hälsa. Detta har även visats i tidigare forskning (Claes et al., 2009) där en orsak till att eleverna skolkar visade sig bero att eleven är stressad i skolan och väljer då hellre att skolka från idrottslektionerna för att hinna studera.

Den andra kategorin som enligt informanterna och tidigare forskning påverkade eleverna i större grad var brist på trygghet. Några orsaker som har med detta att göra visade sig både hos elever som var icke-deltagande men också frånvarande. Detta var bland annat att eleverna tyckte att det var jobbigt och att de kände sig otrygga med att byta om och visa sig inför andra, samt röra sig inför andra. En möjlig anledning till att det såg ut på det här sättet går att koppla till tidigare forskning (Olafson, 2002) vilket är att eleverna tycker det kan vara jobbigt att visa sig svettig och röd i ansikte för andra. Andra orsaker var att eleverna kunde ha dåligt självförtroende och självkänsla vilket kunde påverka elevernas agerande i samband med ämnet idrott och hälsa. Lärarna nämnde dessutom att en dålig gruppdynamik kunde påverka att eleverna inte ville vara med, vilket även har belysts i forskning (Bailey, 2005; Skolinspektionen, 2018). I forskning och bland informanterna menar det att en trygg grupp är viktig för eleverna.

Det som skilde sig mellan icke-deltagande och frånvaro, enligt informanterna, var att icke-deltagande elever hade prestationsångest då de var rädda för vad klasskamraterna skulle tycka om dem. De uppfattade också att eleverna var oroliga för att deras klasskamrater skulle skratta åt personens utförande eller deltagande. För de elever som var frånvarande förklarade lärarna att det handlade mer om prestationsångesten och att de var oroliga för vissa moment eller att de inte trodde att de skulle klara av uppgifterna och valde därför att hellre stanna hemma. En annan anledning hos icke-deltagande elever var oro inför genomförandet av vissa moment, till exempel gymnastik och de valde därför att inte delta. Detta stämmer överens med tidigare forskning (Gontarev & Kalac, 2017; Skolinspektionen, 2018) som hade sett att

elever valde att inte delta för att de inte tyckte om aktiviteter men även för de var rädda för den och kunde ha prestationsångest för att inte klara av aktiviteten.

Den sista inre kategorin som kan orsaka elevers icke-deltagande och frånvaro från idrottslektionerna är tidigare erfarenheter. Flertalet informanter uttryckte att oftast är de elever som inte ville vara med i grundskolan som vill vara med på gymnasiet heller. Detta menade även Claes et al. (2009) att det fanns en korrelation mellan dessa faktorer. De elever som inte deltog kunde bland annat ha påverkats av tidigare moment i grundskolan som exempelvis orientering och gymnastik där genomförandet inte varit bra, alternativt att det hänt någonting som gör att de kopplar ihop detta med negativa tankar. Informanterna kom även fram till att om eleverna haft en idrottslärare i grundskolan som inte bemött dem bra eller inte genomfört välplanerade lektioner också kunde ha en stor påverkan på elevernas vilja att vara med och delta. Informanterna kom även fram till att om eleverna haft en idrottslärare i grundskolan som inte bemött dem bra eller inte genomfört välplanerade lektioner så kunde det ha en stor påverkan på elevernas vilja att vara med och delta. I forskning gjord av Claes et al. (2009) sågs liknande resultat att detta kan påverka deras skolgång genom att om de har undvikit idrott- och hälsalektionerna i grundskolan, vilket kan göra det svårt att delta på gymnasiet på grund av de kan ha hamnat efter i undervisningen.

Det visade sig också finnas yttre faktorer till varför elever inte deltar eller är frånvarande på idrott- och hälsalektioner. Dessa faktorer har delats in i två kategorier, vilket är förutsättningar och social omgivning. I studien framkom det att informanterna anser att de har tillgång till för få, och för små lokaler. På vissa skolor saknas det exempelvis gym eller fotbollsplaner vilket kan göra att det blir svårare att genomföra alla moment och en bra undervisning. Vad som även sågs i denna studies resultat och i tidigare forskning (Bråkenhielm, 2008) var att om lokalen låg en bit från skolan eller att eleverna var tvungna att byta byggnad så ökade frånvaron från lektionerna.

Informanterna nämnde också att skolorna har för få omklädningsrum och kan därför inte erbjuda elever som vill byta om i fred den möjligheten. Detta har även uppmärksammats i studier där det varit duschtvång och eleverna inte haft möjlighet att göra det i fred, vilket då påverkade eleverna och deras beslut att inte delta. I en annan studie (Bråkenhielm, 2008). har de påpekats att schemaläggning kan påverka frånvaro såsom att beroende på när lektionen var schemalagd, detta framförallt om lektionen var placerad först eller sist på dagen vilket gjorde att frånvaron ökade.

Den sociala omgivningen kunde också påverka elevernas deltagande, detta genom exempelvis att de små idrottshallarna kunde göra omgivningen stökig eller faktorer utifrån som påverkade klassen negativt. Eleverna kunde vara oroliga för att bli behandlade dåligt eller bli utskrattade av andra elever i deras klass om de inte var tillräckligt duktiga inom det momentet. Detta har även uppmärksammats i tidigare forskning (Olafson, 2002) att eleverna inte ville delta för att de vara rädda att få elaka kommentarer och bli skrattade åt.

I denna studie framkom det många olika orsaker till att elever inte deltar alternativt är frånvarande från idrott- och hälsalektionerna. Det var oftast liknande orsaker som påverkade såväl de icke deltagande som de frånvarande eleverna men att beroende på omständigheterna och individen varierade utfallet och resultatet.

6.1.2 Strategier

I studien undersöktes det också vilka strategier lärarna använde sig av. Dessa strategier delades in i tre olika kategorier vilket är att skapa relationer, förutsättningar och praktiska lösningar. För de icke-deltagande eleverna tyckte lärarna att det var viktigt att skapa relationer med sina elever, lära sig deras namn samt ge dem beröm, allt detta för att eleverna ska känna sig sedda. Detta har även diskuterats i tidigare forskning (Skolverket, 2014) att relationen mellan lärare och elever är viktigt för att kunna skapa ett klimat som eleverna vill vistas i och kunna utvecklas i. Något som även påpekats är att det blir mer meningsfullt om eleverna förstår syfte och mål med lektionerna (Skolinspektionen, 2010; Skolinspektionen, 2018). Med hjälp av att skapa en relation menade lärarna att det är lättare att förklara syftet med idrott och hälsa för eleverna, hur de bedöms samt att de måste vara med för att kunna få ett betyg i ämnet. En dialog kan också leda till att lärarna får reda på vad eleverna är rädda för eller varför de inte vill vara med och delta, vilket i sin tur kan leda till att de gemensamt kan försöka hitta lösningar på problemet.

Lärarna hade även strategier för att bemöta elever som var frånvarande från idrott- och hälsalektionerna och även dessa har delats in i de tre kategorier vilket är relationer, förutsättningar och praktiska lösningar. Lärarna skapar relationer genom att skapa en kontakt med eleverna utöver under idrott- och hälsalektionerna, detta genom att exempelvis presentera sig innan första idrottslektionen alternativt att de medverkar under en mentorstid. I rekommendationer från Skolverket (2014) menar de att det är viktigt att skapa relation mellan lärare och elev och att det verkar vara nyckeln i många fall vid både frånvaro och icke-

deltagande samt tidigare forskning. Skolverket menade även att ha en relation underlättar genom att det då går det ta reda på problemet och gemensamt eventuellt hitta lösningar. Lärarna menade också att de kan ta hjälp av den frånvarande elevens kompisar för att höra sig för om varför den eleven inte är närvarande.

De ansågs även att det är viktigt att skapa så bra förutsättningar som möjligt, detta genom att exempelvis vara noggrann med att förklara syftet och målet med ämnet och lektionerna samt genomföra en noggrann terminsplanering. I enlighet med Skolinspektionen (2010; 2018) så är det viktigt att få elever att förstå syfte och mål och varför de ska delta verkar vara viktigt och skapar en förståelse hos eleven varför hen ska delta precis som med eleverna som är icke-deltagande. Att skapa en välkomnande miljö där eleverna inte känner sig anklagade utan istället sedda är också en strategi som lärarna använder sig av. Informanterna menar dock att det är svårt att genomföra ovanstående och ha praktiska lösningar på problemet om eleven aldrig närvarar eller befinner sig på skolan. Om så är fallet menar lärarna att de då får ta kontakt med elevens mentor och i vissa fall föräldrarna. Enligt Skolverket (2014) är det viktigt att engagera föräldrar och det kan vara en lösning eller en strategi då de kanske kan påverka sitt barn genom att exempelvis visa engagemang för eleven. Både föräldrar och lärare kan ha en positiv effekt på eleven.

Vi har inte hittat så mycket tidigare forskning på just strategier inom ämnet idrott- och hälsa och hur de lärarna kan arbeta med detta för att minska problemet. Däremot nämnde lärarna i denna studie liknande saker och de stärkte varandras påståenden. Eftersom det var svårt att hitta strategier inom ett, enligt lärarna viktigt område, är denna studies resultat relevant för idrottsläraryrket och dess omgivning.

6.2 Metoddiskussion

Studien syftade till att undersöka lärares uppfattning kring vilka orsaker det kan finnas till att eleverna inte deltar eller är frånvarande från idrott- och hälsalektionerna samt vad lärare inom ämnet har för strategier för att motverka detta. Vi anser att studiens resultat har besvarat de frågeställningar som ställts och därför också det som studien ämnade till att besvara. Vi anser även att vi har använt rätt metod för att besvara studiens syfte och frågeställningar.

Informanterna som deltog i studien var idrottslärare som är insatta inom detta område och arbetar med det varje dag. Då intervjuer valdes som metod fick informanterna chansen att ge utvecklade, djuplodande och breda svar vilket ger en bättre förståelse och inblick inom

problematiken. Informanterna har också arbetat på olika antal skolor i Stockholmsområdet i olika antal år vilket ger ytterligare en bredare inblick.

Det som skulle kunna öka studiens överförbarhet är att ha ett högre antal deltagare som medverkar i studien. Deltagarantalet i denna studie är relativt lågt och endast genomförd i Stockholmsområdet, detta i sin tur gör att generaliserbarheten på skolorna som undersökts blir lägre och studien i sig inte lika övergripande. Något annat som skulle kunna förbättras med studien är att vi endast intervjuat lärarna och faktiskt inte undersökt hur det ser ut under deras lektioner. Det skulle därför kunna vara så att lärarna endast sagt saker, som exempelvis hur det arbetar med strategierna för att det låter bra men att de faktiskt kanske i själva verket inte arbetar på det sättet i verkligheten. Detta skulle alltså kunna undersökas i eventuellt vidare forskning. För att motverka eller utveckla detta hade studien även kunnat genomföras med eleverna, som i detta fall är den egentliga förstahandskällan. Anledningen till att denna studie genomfördes med lärare och inte elever var för att vi ansåg att det var mer etiskt rätt att gå tillväga på det här sättet. Om studien skulle genomförts med elever hade vi först behövt undersöka eller få fram vilka elever som inte deltog, alternativt var frånvarande under idrott- och hälsaundervisningen för att sedan försöka få dem att vilja delta i studien. Detta hade inte kunnat genomföras med samma etiska rättigheter som denna studie har.

6.3 Slutsats

Slutsatsen som kan dras utifrån denna studie är att icke-deltagande och frånvaro från idrott- och hälsalektioner är ett problem inom gymnasieskolorna som besökts i denna studie. Det finns många olika orsaker till dessa problem som kan bero både på inre och yttre faktorer. Lärare inom idrott och hälsa arbetar dock för att motverka detta, bland annat genom att skapa relationer till eleverna, skapa så bra förutsättningar som möjligt samt arbeta med alternativa praktiska lösningar på problemen. Det som lärarna uppfattar som positivt i förhållande till denna problematik är att det finns ett bra samarbete mellan kollegorna och möjligheten till att ha möten med skolledningen ges. Däremot förklarar lärarna att de skulle behöva ett bättre stöd när det kommer till tillgången av lokaler samt förbättringar kring schemalagningen då de anser att deras scheman hämmar möjligheten för att ha tid att arbeta med denna problematik. De har också upplevt nedvärderande åsikter kring ämnet idrott och hälsa från kollegor som undervisar i andra ämnen samt från exempelvis föräldrar, vilket försvårar deras arbete.

Strategier och arbetssätt för hur icke-deltagande och frånvaro ska hanteras är ett relativt outforskat område. Detta anser vi är synd då det finns en problematik kring frånvaro och icke-deltagande på idrottslektionerna på de berörda gymnasieskolorna. Om problemet skulle belysas och undersökas kan chansen för att lyckas utveckla fler och mer utvecklade strategier öka och förhoppningsvis också få problemet att minska. Lärarna inom ämnet idrott och hälsa skulle kanske dessutom kunna få bättre förutsättningar och på så sätt även kunna genomföra en mer utvecklad och planerad undervisning. Detta i sin tur skulle då kunna leda till att fler elever deltar på idrott- och hälsa undervisningen och får med sig kunskaper inom ämnet som kan användas under ett livslångt lärande.

6.4 Vidare forskning

För att vidareutveckla denna studie skulle vi gärna involverat eleverna för att få deras perspektiv på saken. Om studien hade utgått från förstahandskällan, som i det här fallet då är de elever som är frånvarande eller som inte deltar, hade kanske orsakerna kunnat belysas på ett annat sätt. De verkliga orsakerna hade möjligtvis kunnat uppenbaras i större utsträckning och vi hade kunnat få en inblick om hur problemet eller orsakerna uppkom. Dessutom hade strategierna, utifrån detta, kunnat forskas på genom att fråga eleverna vad som händer om de är icke-deltagande eller frånvarande. Då hade vi också fått se eventuella strategier utifrån deras perspektiv och på det sättet också kunna använda resultatet och den nyfunna informationen på ett annat sätt.

Då denna studie endast genomförts med metoden intervjuer, där lärare har fått berätta om deras upplevelser, tillvägagångssätt och strategier under idrott- och hälslektioner, har det inte kunnat fastställas om genomförandet och utfallet av lektionerna är desamma som lärarna har uttryckt det. Denna studie hade därför varit intressant att komplettera med observationer för att få en inblick på hur det faktiskt ser ut på idrott- och hälsalektionerna samt hur problemet och strategierna realiserar.

Käll- och litteraturförteckning

Bailey, R. (2005). Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion. *Educational Review*, 57(1), 71–90. [doi:10.1080/0013191042000274196](https://doi.org/10.1080/0013191042000274196)

Bourdieu, P. (1992). *Texter om de intellektuella- en antologi*. Stockholm: [Brutus Östlings bokförlag Symposion](#).

Bråkenhielm, G. (2008). Ingen gympa för mig! - En undersökning av skälen till att elever inte deltar i ämnet idrott och hälsa. *Svensk idrottsforskning*, 2, 30–33.

<https://centrumforidrottsforskning.se/wp-content/uploads/2014/04/Elever-deltar-inte-idrott-halsa.pdf>

Carlhed, C. (2011). Fält, habitus och kapital som kompletterande redskap i professionsforskning. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 18(4), 283–300.

<https://journals.lub.lu.se/svt/article/view/15723/14206>

Centeio, E., Duncan Cance, J., Barcelona, J., & Castelli, D. (2018). Relationship Between Health Risk and School Attendance Among Adolescents. *American Journal of Health Education*, 49(1), 28–32. doi:[10.1080/19325037.2017.1360810](https://doi.org/10.1080/19325037.2017.1360810)

Claes, E., Hooghe, M., & Reeskens, T. (2009). Truancy as a contextual and school-related problem: a comparative multilevel analysis of country and school characteristics on civic knowledge among 14 year olds. *Educational Studies*, 35(2), 123–142.

[doi:10.1080/03055690802470258](https://doi.org/10.1080/03055690802470258)

FYSS. (2011). Rekommendationer om fysisk aktivitet. Hämtad 2019-10-18 från <http://www.fyss.se/rekommendationer-for-fysisk-aktivitet/>

Gontarev, S., & Kalac, R. (2017). Absence of Student in Physical and Health Education Classes. *Research in Physical Education, Sport and Health*, 6(2), 21–26.

<https://proxy01.gih.se:2078/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=80e34467-4c3f-4b25-bf49-d2e1bee3ca67%40pdc-v-sessmgr04>

Hassmén, N., & Hassmén, P. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.

Hunter, L., Smith, W., & Emerald, E. (2015). *Pierre Bourdieu and Physical Culture*. London: Routledge.

Kvale, S., & Brinkman, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Livsmedelsverket. (2019). Fysisk aktivitet. Hämtad 2019-10-18 från <https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/kostrad-och-matvanor/fysisk-aktivitet/?AspxAutoDetectCookieSupport=1>

Miegel, F., & Johansson, T. (2002). *Kultursociologi* (2. ed.). Lund: Studentlitteratur AB.

Olafson, L. (2002). I Hate Phys. Education: Adolescent Girls talk About Physical Education. *Physical Educator*, 59(2), 67.

<https://proxy01.gih.se:2078/ehost/detail/detail?vid=5&sid=caa61e24-7427-4a03-b042-4542de0b0c88%40pdc-vsessmgr03&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=7022952&db=afh>

Patel, R., & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.

Ramberg, J., Brodin Låftman, S., Fransson, E., & Modin, B. (2018). School effectiveness and truancy: a multilevel study of upper secondary schools in Stockholm. *International Journal of Adolescence and Youth*, 24(2), 185–198. [doi:10.1080/02673843.2018.1503085](https://doi.org/10.1080/02673843.2018.1503085)

Skolinspektionen. (2010). *Mycket idrott och lite hälsa. Skolinspektionens rapport från den flygande tillsynen i idrott och hälsa*. (2010:2037). Hämtad från <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/flygande-inspektioner/2010/idrott/slutrapport-flygande-tillsyn-idrott.pdf>

Skolinspektionen. (2018). *Kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa i årskurs 7–9*.

Hämtad från

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2018/idrott-och-halsa/kvalitetsgranskning-av-amnet-idrott-och-halsa-i-arskurs-79.pdf>

Skolverket. (2011). *Läroplan för gymnasieskolan 2011, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen*. Västerås: Edita.

Skolverket. (2014). *Frånvaro och närvaro i gymnasieskolan – en nationell kartläggning*.

(416). Hämtad från

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65b450/1553965914787/pdf3354.pdf>

Skolverket. (2019). Timplan för grundskolan. Hämtad 2019-11-06 från

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/timplan-for-grundskolan#Mer matematikochidrottochhalsa>

[Taras](#), H. (2005). Physical Activity and Student Performance at School. *The journal of school health*, 75(6), 214–218. doi:[10.1111/j.1746-1561.2005.00026.x](https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2005.00026.x)

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur AB.

Vetenskapsrådet. (2018). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bilaga 1

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar

Syfte:

Syftet med den här studien är att ta reda på vad gymnasielärare inom ämnet idrott och hälsa har för uppfattning gällande gymnasieelevers frånvaro och icke-deltagande på idrott- och hälsalektioner samt vad de tror att det kan finnas för orsaker till att alla elever inte alltid deltar. I studien ska det även undersökas vad lärarna har för strategier för att öka elevernas delaktighet och minska frånvaro. Utifrån syftet skapades frågeställningar för att besvara studiens syfte.

Frågeställningar:

- Vad har lärare inom ämnet idrott och hälsa för uppfattning kring orsaker till att elever på gymnasiet inte är med och deltar på idrottslektionerna?
- Vad har lärare inom ämnet idrott och hälsa för uppfattning kring orsaker till att elever på gymnasiet är frånvarande från idrottslektionerna?
- Vilka strategier använder lärare inom ämnet idrott och hälsa på gymnasiet för att motverka frånvaro och icke-deltagande på idrottslektionerna?

Vilka sökord har du använt?

Ämnesord och synonymer svenska	Ämnesord och synonymer engelska
Skolk	Truancy
Icke-deltagande	Physical education
Frånvaro	Physical activity
Fysisk aktivitet	Absenteeism
Idrott och Hälsa	Strategies
Strategier	School

Var och hur har du sökt?

Databaser och andra källor	Sökkombination
----------------------------	----------------

Discovery	Truancy in school
Discovery	Truancy in physical education
Discovery	Absenteeism in school
Discovery	Absenteeism in physical education
Skolverket	Idrott och hälsa
Skolverket	Skolk
Google scholar	Skolk idrott och hälsa
FYSS	Fysisk aktivitet
SportDiscus	Truancy physical education
SportDiscus	School absence
SportDiscus	School absence in physical education
SportDiscus	School absence
Discovery	School attendance
Discovery	School attendance causes, Reasons
Google	Frånvaro idrott och hälsa orsaker
Google scholar	Idrott och hälsa skolinspektionen
Discovery	Physical education advantages

Kommentarer

Det finns mycket tidigare forskning som berör ämnet på olika sätt men däremot upplevde vi att det är svårt att hitta just den forskningen vi hade föreställt oss att hitta och det vi sökte efter. Ett exempel på detta är att vi gärna hade hittat vilka orsaker det finns till att elever inte närvarar på lektioner i andra studier, men detta hittade vi endast ett fåtal av då det mesta berörde elever som skolkade. Det som dock kan vara positivt med detta är att det kan betyda att det är ett relativt utforskat område.

Bilaga 2

Informationsbrev

Elevers deltagande på idrott- och hälsalektioner

– En kvalitativ studie bland lärare som undervisar på gymnasienivå

Informationsbrev till Deltagare

Hej lärare inom idrott och hälsa!

Vi heter Linn Essving och Eveline Kjetselberg och vi studerar till idrottslärare med inriktning engelska respektive specialidrott på Gymnastik- och idrottshögskolan där vi just nu skriver vårt självständiga arbete på avancerad nivå. Studien kommer ske via intervjuer där vi som intervjuare kommer ut till era skolor.

Vad handlar studien om?

Syftet med den här studien är att undersöka vad lärare inom idrott och hälsa har för uppfattning gällande gymnasieelevers deltagande på idrott- och hälsalektionerna samt vad de tror att det kan finnas för orsaker till att alla elever inte alltid deltar. Studien kommer också att beröra vad lärarna har för strategier för att öka elevernas delaktighet.

Vi kommer be dig att delta i en intervju som beräknas ta mellan 30 och 60 minuter att genomföra. Allt kommer spelas in och transkriberas. Materialet kommer endast behandlas utifrån studiens syfte och kommer raderas när arbetet är klart. Deltagande är helt anonymt och frivilligt och ni kan avbryta intervjun när som helst.

Hur får jag mer information?

Du är alltid välkommen att kontakta oss om du har frågor, vill ta del av uppgifterna vi samlat in om dig, eller om du vill ta del av resultatet av hela studien.

Vi hoppas att du vill vara med och skulle vara tacksamma för det!

Med vänliga hälsningar, Linn Essving och Eveline Kjetselberg

Eveline Kjetselberg

Student Gymnastik- och idrottshögskolan

eveline.kjetselberg@student.gih.se

Linn Essving

Student Gymnastik- och idrottshögskolan

linn.essving@student.gih.se

Sandra Jederud

Handledare

sandra.jederud@gih.se

Personuppgiftsansvarig samt gemensam adress för samtliga forskare och dataskyddsbud:

Gymnastik och Idrottshögskolan

Box 5626

114 86 Stockholm

Telefon: 08 - 120 537 00

Bilaga 3

Samtyckesblankett

Elevers deltagande på idrott- och hälsalektioner

– En kvalitativ studie bland lärare som undervisar på gymnasienivå

Samtyckesblankett för lärare inom idrott och hälsa

Jag samtycker till att vara med i studien enligt följande:

Jag har fått muntlig och skriftlig information och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen. Jag samtycker till att delta i studien *Elevers deltagande på idrott- och hälsalektioner: En kvalitativ studie bland lärare som undervisar på gymnasienivå.*

Intervju kommer att spelas in och beräknas ta mellan 30 och 60 minuter att genomföra.

Materialet kommer sedan att transkriberas och endast behandlas utifrån studiens syfte.

Materialet kommer att behandlas konfidentiellt och sedan raderas när arbetet är klart.

Deltagande är helt anonymt och frivilligt och ni kan avbryta intervjun eller deltagandet när som helst. Om du väljer att delta ber vi dig att skriva under detta dokument och har du frågor om studien eller ditt deltagande får du gärna kontakta oss!

Signatur

Plats och datum

Namn

Bilaga 4

Intervjuguide

Hej och välkommen till denna intervju och tack för att du har valt att delta! Syftet med studien är att undersöka vad lärare inom idrott och hälsa har för uppfattning kring gymnasieelevers deltagande på idrottslektionerna samt vad de tror att det kan finnas för orsaker till att alla elever inte alltid deltar. Studien kommer också att beröra vad lärarna har för strategier för att öka elevernas delaktighet. Dina åsikter och erfarenheter är därför viktiga för oss och vi uppskattar så djupgående svar som möjligt, det är dock viktigt att vi försöker hålla oss till ämnet så gott det går. Intervjun kommer ta omkring 30–60 minuter och allt som sägs kommer att behandlas som konfidentiellt. Stäng gärna av din telefon innan vi börjar och säg till om du behöver ta en paus eller av någon anledning vill avbryta intervjun. Intervjun kommer att spelas in för att kunna analyseras men kommer därefter raderas. Känner du dig redo att börja?

1. Hur länge har du undervisat?

a) Hur många olika skolor har du arbetat på?

2. Hur upplever du elevernas deltagande eller icke deltagande på idrottslektionerna?

a) Vad tror du att det finns för orsaker till att alla elever inte alltid är delaktiga på idrottslektionerna?

b) Tror du att du som lärare har en påverkan på elevernas deltagande, i så fall hur?

3. Vad har du för strategier/hur arbetar du för att öka delaktigheten hos elever som inte är delaktiga på idrottslektionerna?

a) Anser du att dina strategier fungerar?

b) Upplever du att har underlag för att arbeta med detta?

4. Berätta vad du har för uppfattning kring elever som är frånvarande från idrottslektionerna?

a) Vad tror du att det finns för orsaker till detta?

b) Tror du att du som lärare har en påverkan på elevernas frånvaro, i så fall hur?

5. Vad har du för strategier/hur arbetar du för att eleverna ska komma till idrottslektionerna?

- a) Anser du att dina strategier fungerar?
- b) Upplever du att har underlag för att arbeta med detta?

6. Upplever du elevers frånvaro från lektionerna som ett problem?

- a) Upplever du att det påverkar din planering?
- b) Blir det svårt att genomföra vissa aktiviteter?
- c) Påverkas de resterande eleverna?

7. Sammanfattning av intervjun.

- a) Är det någonting du skulle vilja komplettera dina svar med?
- b) Har du några andra funderingar?

Tack för din medverkan!